

YAKALAMA VE GÖZALTINA ALMA KORUMA TEDBİRLERİ VE YAPILAN SON DEĞİŞİKLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İsmet AKBAŞ*

Öz

Devleti oluşturan toplumun ihtiyaçları zamana ve şartlara göre değişkenlik gösterir. Devlet mekanizmasının yapması gereken kendisini oluşturan toplumun bu ihtiyaçlarına en kısa sürede ve en etkili şekilde cevap vermektir. Yakalama ve gözaltına alma koruma tedbiri 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 90. ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. Yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirini düzenleyen maddelerde de zaman içinde eklemeler ve çıkarmalar yapılarak bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu durum toplumun ihtiyaçlarının değişmesine göre ve ideal hukuk sistemine ulaşılmasına yönelik olarak değerlendirildiğinde olumlu adımlar olarak görülmektedir. Çalışma kapsamında yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirinin genel esaslarına değinilmiş ve devamında yapılan değişiklikler ele alınarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Koruma Tedbirleri • Yakalama • Gözaltı • Bireyin Özgürlüğü • Hukuk Güvenliği

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Konya, Türkiye | Cand. LL.M., Selçuk University Institute of Social Sciences, Department of Public Law, Konya, Turkey.

ismetakbas042@gmail.com • 0000-0001-8219-9321

Atıf Şekli: AKBAŞ İsmet, "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri ve Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi", *SÜAMYOD.*, C. 5, S. 1, 2022, s. 149-193.

İntihal | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

EVALUATION OF ARREST AND DETENTION PRECAUTIONS AND RECENT CHANGES

Abstract

The needs of the society constituting the state vary according to time and conditions. What the state mechanism should do is to respond to these needs of the society that composes it as soon as possible and in the most effective way. The precautionary measure of arrest and detention is regulated in the 90th and following articles of the Criminal Procedure Law No. 5271. In time, some changes were made in the articles regulating the protection measure of arrest and detention by making additions and deletions. When this situation is evaluated according to the changing needs of the society and towards reaching the ideal legal system, it is seen as positive steps. Within the scope of the study, the general principles of the protection measure of arrest and detention were touched upon, and the changes made afterwards were discussed and interpreted.

Key Words

Precautionary Measures • Rule of Capture • Detention Measure • Freedom of the Individual • Legal Security

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanoğlu bir arada yaşama ihtiyacı hisseder. Sosyal bir ortamda birlikte yaşamak insanlık için birçok avantaj sağlasa da zaman zaman insanların bu birlikte yaşamasından kaynaklı olarak birbirlerinin haklarına tecavüz etme durumu ortaya çıkmaktadır. Böyle durumlarda sosyal yapının devamı ve birlikte yaşamının vermiş olduğu avantajlarını maksimum düzeyde korumak için toplum tarafından bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Toplumda bazı davranışlar takdir edilirken bazı davranışlar da kınanmıştır. Kınanan bu davranışlar genellikle bireyin toplumu oluşturan başka bir bireyin zararını doğuracak şekilde hareket ederek toplumsal barışın zarar görmesine neden olacak davranışlar ortaya koymasındır. Bu davranışlar sonucunda toplumsal barış bozularak toplumu oluşturan bireyler arasında çatışma ortaya çıkacak ve bunun sonucunda güçlünün güçsüzü ezdiği, kaba kuvvete dayalı ve ihkak-ı hakkın hakim olduğu karmaşa durumu ortaya çıkacaktır.¹ Bunun önlenmesi için toplumun bir araya gelip “devlet” adı

¹ Kapani Münci, Kamu Hürriyetleri, 5. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s. 224.

altında bir kurumu inşa ettikleri ve güç kullanma tekeli bu yapıya devrederek kendi güç kullanma haklarından feragat ettikleri görülmektedir. Ortaya çıkan “devlet” ise kurumlar aracılığıyla somut olarak bireylerin toplumsal hayatlarına dokunmakta ve kendisini oluşturan bireylerin haklarını korumak için bir takım düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemelere genel olarak normlar yani yasalar olarak rastlamaktayız. Devletin meşruluğu öngörülebilir ve bireylerin katılımıyla ortaya çıkmış yasalar aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Bireylerin bu yasaların ortaya çıkarılmasına bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak katılım sağlamaktadırlar. Devletin yönetimi ise zamana göre farklılık göstermektedir. Sadece 100 yıl kadar önce devletin yönetim biçimi olarak genellikle monarşiler karşımıza çıkmakta iken bugün demokrasinin bir gereği olarak Cumhuriyet rejimini görmekteyiz. Günümüzde kalabalık toplumların devamlılığını sağladığını ve bu toplumların devletin uyması gereken yasaların ortaya çıkmasında dolaylı olarak katılım sağladıkları görülmektedir. Toplumun ihtiyaçlarına göre ortaya çıkan yasalar toplum tarafından kınanan davranışları cezalandırma yoluna gitmişti. Bu cezalar zamana ve suçun büyüklüğüne göre bazen kişinin yaşam hakkını elinden alırken bazen de hürriyetinin kısıtlamaktadır. Bu cezaların aleniliği ve meşruluğu için birtakım düzenlemeler yapılmış ve hukuk düzeni ortaya çıkmıştır. Günümüzde de içinde bulunduğumuz toplum için bir takım normlar ortaya koyulmuştur. Bunlardan biri de 5271 sayılı CMK’dır.

Bireyin özgürlüğü gerekli olmadıkça sınırlandırılmamalıdır. Özgürlük kavramından kişinin istediği tercihleri yapması, istediği yere gitmesi ve istediği şekilde hareket etmesi anlaşılmaktadır.² Bireyler özgürlüklerinin kendi iradeleriyle ortaya çıkardıkları devlet yöneticilerinden korkmadan ve çekinmeden yaşadıkları sürece özgürlük kavramından bahsetmek mümkün olacaktır.³ Kişinin hayatını

² Gözler Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 19. B., Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015, s. 109.

³ Tunaya Tark Zafer, Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Araştırma Eğitim Ekin Yayınları, 1982, s. 189.

tercihlerine göre yaşama çabası keyfi ve gereksiz olarak sınırlandırılmaması durumu özgürlük olarak değerlendirilir.⁴

Bireysel özgürlüğün esas alındığı hukuk sistemlerinde asıl olan bireylerin özgürlüğünün sınırsızlığıdır. Bu özgürlük yalnızca istisnai durumlarda toplumun ve bireylerin üstün yararı için kısıtlanabilir. Bu nedenle bireylerin özgürlüğünün hangi şartlarda ve durumlarda kısıtlanacağı, bu kısıtlamanın ne şekilde ve ne kadar süre ile yapılacağı açıkça düzenlenmelidir.⁵ Ancak her ne kadar sınırsız özgürlük esas olsa da toplumlarda sınırsız özgürlük imkânsızdır. Çünkü sınırsız özgürlük, bireylerin yapabileceklerinin sınırlarının çizilmediği herhangi bir düzenden bahsetmenin imkânsız olduğu bir durumu ortaya çıkaracaktır ki bu da kargaşaya ve karmaşaya yol açacaktır.⁶ Özgürlük kavramı ve güvenlik kavramı birbirinin tersi olarak algılanabilir. Ancak ikisi arasında çok derin bir bağ vardır. Zira özgürlük olmadan birey olmanın bir anlamı olmayacağı gibi bireyler olmadan da bir devlet olmayacak ve devletin olmadığı yerde güvenlik kavramının anlamı kalmayacaktır. Bu nedenle birbirinin tersi gibi görünen bu iki kavramın özenli ve dikkatli bir şekilde dengesi kurulması bireyin içinde yaşayabileceği toplumu en güzel şekilde inşa edilmesi için gerekli ve zaruridir. Toplumun oluşturduğu devlet yapısında ise güvenlik vazgeçilmez bir ögedir, bu nedenle güvenliği sağlanmamış bir devlette yaşayan bireylerden söz edilemeyecektir.⁷ Demokratik devletlerde güvenlik ve özgürlük arasındaki denge son derece hassastır, bu kavramlardan birinin artması diğerinin azalmasına her zaman eşit düzeyde yol açmaz. Bu nedenle basit bir denklemden ibaret olarak görülüp güvenliğin sağlanması için özgürlüklerin

---

⁴ Erdoğan Mustafa, *Anayasal Demokrasi*, 5. B., Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003, s. 146.

⁵ Gözler Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 5. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014, ss. 409-410.

⁶ Kapani Münci, *Kamu Hürriyetleri*, 5. B., Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s. 224.

⁷ Erdoğan Mustafa, "Anayasal-Demokratik Bir Rejimde Özgürlük Ve Güvenlik", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:12, Sayı: 24, Güz 2013/2, s. 23.

kısıtlanması haklı bir gerekçe olarak görülemeyecektir.⁸ Şiddet, terör, anarşi gibi gerekçelerle güvenlik tedbirleri artırılrsa da bu tedbirlerin uygulanmasında aşırıya kaçılması halinde söz konusu şiddet eylemlerine karışmayan ve gündelik yaşantısına devam eden diğer bireylerin özgürlükleri haksız yere sınırlandırılmış olacak ve hak ihlalleri ortaya çıkacaktır.

Kişilerin özgürlüğünün korunması açısından devletlerarası birtakım sözleşmeler uygulamaya koyulmuş ve bireylerin özgürlüğü devletler üstü sayılabilecek birtakım sözleşmelerle korunmaya çalışılmıştır. Avrupa Konseyi'nde⁹ kurulan ve ortaya çıkan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁰ bu duruma verilebilecek en etkili örneklerdendir. Söz konusu özgürlüklerin korunması açısından yalnızca sözleşme yapmanın yeterli olmayacağına bilincinde olan üye devletler; sözleşmenin icrasını denetleyecek bir mahkemenin kurulmasına ve bu mahkemenin gelen başvurular üzerine sözleşmeye uyulup uyulmadığının da denetimini yapma yetkisi vermişlerdir.¹¹ Türkiye Avrupa Konseyi'ne 12/12/1949 tarihinde 5456 sayılı kanunun meclis tarafından kabul edilmesiyle üye olmuştur. Türkiye 10/03/1954 tarihinde 6366 sayılı kanunun kabulü ve onay belgesinin verilmesinin ardından 18/05/1954 tarihinde AİHS'e taraf olmuştur.¹²

Bu çalışma temelde üç bölüm olarak ortaya çıkmaktadır. Birinci bölümde bireylerin özgürlük hakları ve yine bireylerin ortaya çıkardığı devlet kavramının bir gereği olarak güvenlik politikaları incelenecektir. İkinci bölümde ise mevzuatımızda ve uluslararası sözleşmelerde çerçevesi çizilen "gözaltı" kavramı incelenecektir. Üçüncü bölümde ise gözaltı tedbirinin keyfi olarak kullanılmasının önüne nasıl geçileceği,

⁸ Ergül Ergin, "Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Bağlamında Uluslararası Terörle Mücadele Stratejileri", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVIII, S. 1-2, 2014, ss. 69-70.

⁹ Temel amacı insan haklarını korumak ve özgürlüklerin korunması olan Avrupa Konseyi 05/05/1949 tarihinde Birleşik Krallık'ta kurulmuştur.

¹⁰ Avrupa Konseyine üye devletler tarafından 04/11/1950 tarihinde imzalanmıştır ve bugün halen yürürlüktedir

¹¹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 21/01/1959 yılında Roma'da kurulmuştur.

¹² Gözübüyük A. Şeref, Gölcüklü Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Uygulaması, 10. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013, s. 18.

sınırları çizilen bu tedbirin kötüye kullanılmasının engellenmesi ve bireylere verilen güvencelerin incelemesi yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK DEĞERLENDİRMESİ

I. BİREYİN GÜVENLİĞİ VE ÖZGÜRLÜĞÜ

Özgürlük kavramını, bireyin nasıl yaşamak istediğine ve nasıl hareket etmek istediğine kendisinin karar verme gücü olarak açıklayabiliriz.¹³ Kişinin hareketlerinin dışardan müdahale ile keyfi olarak kısıtlanmaması, kişinin baskı ve tahrik altında kalmadan hareketlerine ve yaşam tarzına karar verebilmesi özgürlüğün başka bir tanımı olabilir.¹⁴ Liberal hukuk yani özgürlükçü hukuk sistemlerinde asıl ve geçerli olan kişinin özgür olmasıdır. Zira her bireyin dünyaya özgür olarak gelmekte ve hayatını da özgür olarak sürdürmesi gerekmektedir. Özgürlük, liberal hukuk sistemlerinde son derece önemli bir kavram olarak kabul edilmiş ve kısıtlanması için sıkı şartlar aranmıştır. Bunun sebebi ise iktidarların ve gücü elinde bulunduran çevrelerin kişiler üzerinde tahakküm kurarak keyfiyete dayalı özgürlüklerin sınırlandırılması riskine önlem alma çabasıdır. Liberal hukuk sistemlerinde özgürlük ancak yasalarla açıkça düzenlendiği ölçüde ve şartlarda kısıtlanabilecektir.¹⁵ Sınırsız özgürlük ancak bir ideadır, zira sınırsız özgürlük demek beraberinde anarşi ve karmaşanın gelmesi demektir. Belli bir düzene sokulmayan insan davranışlarının hangi noktaya kadar ileri gidebileceği öngörülemediği için günün sonuna mutlaka bireyler arasında menfaat ve özgürlük çatışması ortaya çıkacaktır. Bu da mutlak özgürlüğe sahip bireylerin hiçbir durumda frenlenmediği ve kısıtlamadığı düzende bireyleri karşı karşıya getirecek durumları ortaya çıkaracaktır. Bu nedenle sosyal bir varlık olan insanın bir arada yaşadığı ve içinde yaşadığı sürece yaşamını kolaylaştırdığı

¹³ Gözler Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 19. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015, s. 109.

¹⁴ Erdoğan Mustafa, Anayasal Demokrasi, 5. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003, s. 146.

¹⁵ Gözler Kemal, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, 5. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014, ss. 409-410.

devlet düzeni içerisinde özgürlüklerin belirli bir çerçeve içerisinde düzenlenmesi gerektiği kabul edilmelidir.¹⁶

Her ne kadar güvenlik ve özgürlük kavramları birbirine ters iki kavram olarak algılsa da aslında bu iki kavram birbirini tamamlayan ve bir diğersinin var olmasına imkân sağlayan iki kavramdır. Zira güvenliğin olmadığı ve aşırı özgürlüğün önünün açıldığı devletlerde bireylerin menfaatlerini ve güvenliklerini koruyup gözetmede zaafa düşen devlet, karmaşanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamış olacaktır. Tam tersi durumda aşırı güvenlik politikası yürüterek bireyleri sıkan ve onlara hareket alanı tanımayan devlet ise giderek otoriterleşmeye başlayacaktır. Önemli ve gerekli olan bu iki kavramın durumun gerektirdiği şartlar göz önünde tutularak ihtiyaca cevap verecek ölçüde kullanılması ve güvenliğin, istikrarın ve toplum barışının sağlanmasının yanında bireylerin de özgürce hareket edebileceği ve özgürce karar alabileceği bir yönetim planı uygulanmalıdır.¹⁷

Özgürlük ve güvenlik kavramları birbirinin tersi olmamakla birlikte birbirinin varoluşuna katkı sağlayan iki öge olarak belirtilmişti. Ancak burada dikkat edilmesi gereken asıl olanın her zaman özgürlük olduğudur. Zira güvenlik kavramı ve politikaları da aslında özgürlük hedefinin sağlanması için uygulanmaktadır. Bu nedenle bu iki kavramı aynı değerde ve aynı güçte kabul etmemek gerekir, güvenlik her zaman özgürlüğün sağlanması yolunda bir araçtır. Aksi durum düşünüldüğünde özgürlüğün sağlanması amacıyla yapılan güvenlik politikalarında ölçünün kaçmasına ve güvenliğin istisnai olması durumunun unutulmasına neden olabilecektir.¹⁸

II. HAK OLARAK GÜVENLİK VE ÖZGÜRLÜK

Hak kavramı tanım olarak TDK'ya göre "Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç" şeklinde

¹⁶ Kapani Münci, Kamu Hürriyetleri, 5. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s. 224.

¹⁷ Kapani Münci, Kamu Hürriyetleri, 5. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976, s. 225.

¹⁸ Erdoğan Mustafa, "Anayasal-Demokratik Bir Rejimde Özgürlük Ve Güvenlik", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:12, Sayı: 24, Güz 2013, s. 28.

tanımlanmaktadır.¹⁹ Diğer bir tanıma göre ise de yapma ya da yapmama yönünde baskıdan arındırılmış olan hukuksal durumdur.²⁰ Devletin ve toplumun pozitif hukuk güvencesiyle korumaya alınmış olan hak kavramı aynı zamanda hukuk ile de yakından ilişkilidir, zira hukuk kavramı da zaten “hak” kelimesinin çoğulu olan “haklar” anlamına gelmektedir. Bireyin yalnızca hakka sahip olması ise onu kullanmadığı durumlarda bir anlam ifade etmemektedir. Özgürlük kavramının önemi burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü özgürlük bireyin hakkını kullanabilme aracıdır.²¹

Kişi güvenliği ve kişi özgürlüğü birbirini tamamlayan iki kavramdır. Kişi özgürlüğü bireylerin istediği şekilde hareket edebildiği ve istediği yerde bulunma hakkının olduğu anlamına gelmekle birlikte bireylerin fiziki olarak belli bir alana hapsedilememesi ve hareket alanının kısıtlanamamasını gerektirir.²² Kamu otoritelerinin keyfi olarak bireylerin özgürlüğünü kısıtlayamaması ise kişilerin güvenliğini oluşturmaktadır.²³ Kamu otoritelerine karşı birey güçsüzdür ve korunması gereklidir. Bu nedenle kişilerin hak ve özgürlükleri yasalarla güvence altına alınmış ve özgürlüklerin kısıtlanması yalnızca yasalarda düzenlenen durumlarla sınırlı olarak tutulmuştur.

Bireylerin özgürlüğü ve güvenliği tarih boyunca birçok uluslararası sözleşmenin ve farklı anayasaların konusunu oluşturmaktadır. Bunlardan bazıları İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Milletler Cemiyeti Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, UNESCO sözleşmeleridir.

AİHS 5/1’de “Herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller ve kanunun öngördüğü usuller dışında hiç kimse

¹⁹ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi:12/12/2021.

²⁰ Gemalmaz Mehmet Semih, Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş, 2. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. 1997, s. 318.

²¹ Kaboğlu İbrahim Özden, Özgürlükler Hukuku: İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı Üzerine Bir Deneme, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1994, s. 12.

²² Kalabalık Halil, İnsan Hakları Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 411.

²³ Ünal Şeref, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri, Ankara, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2001, s. 137.

özgürlüğünden yoksun bırakılamaz: (...)” şeklinde bir düzenleme mevcuttur.²⁴ Burada bireylerin kişi özgürlüğüne ve kişi güvenliğine doğal olarak sahip olduğu belirtilmektedir. Maddede yalnızca bireyin özgürlüğü değil aynı zamanda bu özgürlüğün korunduğuna bildiren kişi güvenliği hakkı da vurgulanmıştır. Yine madde içeriğinde esas olan kişi özgürlüğünün yalnızca kanunda belirtilen hallerde kısıtlanabileceği belirtilmektedir. Bu da keyfi, zamana, kişiye, duruma göre değişen uygulamaların önüne geçerek öngörülebilir ve adil bir düzenlemeyi mümkün kılmaktadır. Kişilerin özgürlüğü yukarıda belirtildiği üzere sınırlanabilir olmakla birlikte bu özgürlüğün sınırlanması istisna, bireyin özgürlüğü ise esastır.²⁵ Bu düzenleme ile aynı doğrultuda bir düzenleme ise Anayasamızın 19. maddesinde mevcuttur. Birçok uluslararası sözleşmede düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliğinin anayasamızda son derece detaylı ve uzun bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Uluslararası sözleşmelerle aynı doğrultuda ve son derece detaylı şekilde düzenlenen bu maddeyle Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bireylerin özgürlük ve güvenliğine diğer ülkelerden geri kalmayacak ölçüde değer verdiği ve koruduğu görülmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf devletlerin bu sözleşmeye uyup uymadığını denetleyen ve taraf devlet hakkında yapılan başvuruları inceleyen Avrupa İnsan Hakları mahkemesi için de kişi özgürlüğü ve güvenliği ciddi bir öneme sahip olduğu değerlendirilmektedir.²⁶

İKİNCİ BÖLÜM

YAKALAMA VE GÖZALTINA

ALMA TEDBİRLERİNDE TANIMLAR, ŞARTLAR VE SÜRELER

I. TANIMLAR

A. Koruma Tedbirleri

Bir ceza yargılamasına konu olabilecek durumlarda, bu yargılamanın yapılabilmesini sağlamak ve neticeten verilen hükmün

²⁴ Genç Mehmet, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri: Ulusal ve Uluslararası Temel Mevzuatlar, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, 1997, s. 387.

²⁵ Ergül Ergin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uygulaması, 2. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2004, s. 167.

²⁶ AİHM, Medvedev ve diğerleri-Fransa kararı, B. No: 3394/03, 29.03.2010.

infazının mümkün olmasını sağlamak amacıyla kural olarak ceza yargılamasını yapmaya yetkisi olanlar tarafından istisnai ve geçici olarak başvurulmuş, hükümden önce birtakım hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yol açan önlemlere koruma tedbiri adı verilmektedir.²⁷ Başka şekilde tanımlamak gerekirse koruma tedbirleri her somut olayda farklılık arz etmekle birlikte maddi gerçeğe ulaşabilmek amacıyla delillerin toplanmasında ve yapılan yargılama sonunda verilen cezanın uygulanabilir olmasında başvurulmuş zaman zaman zor kullanmayı gerektiren tedbirlerdir.²⁸

Doktrinde, koruma tedbiri kavramına “*usul tedbirleri, ihtiyati tedbir, zorlayıcı önlem, emniyet tedbiri, ceza yargılaması önlemi, temel haklara müdahale tedbirleri*” olarak farklı isimlendirmelerle rastlanılmaktadır.²⁹ Tedbir kavramları incelendiğinde koruma tedbiri ve önleme tedbirleri karşımıza çıkmaktadır. Önleme tedbiri için yakın olmayan ve soyut tehlikelerin bertaraf edilmesi hedeflenmektedir. Ancak koruma tedbirlerinde ise yakın olan ve somut şekilde delilleri olan tehlikelerin bertaraf edilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle koruma tedbirlerine başvurulabilmesi için somut, yakın ve ciddi delillerin bulunması gereklidir.³⁰ Yakın tehlikenin varlığı nedeniyle koruma tedbirlerinin derhal ilgili makamdan alınmalı ve zaman kaybetmeden uygulanmalıdır.³¹

²⁷ Öztürk Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 537.

²⁸ Centel Nur ve Zafer Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015, s. 329.

²⁹ Erem Faruk, Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku, 6. Baskı, Işın Yayıncılık, Ankara, 1986, s. 435, Taner Tahir, Ceza Muhakemeleri Usulü, 3. Baskı, İstanbul, 1955, s. 131, Yüce Turhan Tufan, “Ceza Yargılaması Hukukunda Zorlayıcı Önlem Teorisi”, Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 1980, s. 69, Gölcüklü Feyyaz, Ceza Davasında Şahıs Hürriyeti (Muvakkat Yakalama-Tevkif), Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1958, s. 27, Yurtcan Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 335, Kühne Hans Heiner, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri”, çev. Veli Özer Özbek, İzmir Barosu Dergisi, Sayı: 2, 1993, s. 121.

³⁰ Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 273.

³¹ Kunter Nurullah, Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2010. s. 833.

Koruma tedbirleri uygulandıkları süjeler açısından farklılık gösterebilirler. Örneğin bir malvarlığına karşı olabileceği gibi kişilerin hürriyetine karşı da koruma tedbirlerine başvurulabilir. Kişilerin hürriyetine karşı uygulanan koruma tedbirleri şüpheli veya sanığın mahkeme veya savcılık huzuruna çıkarılması amacıyla olabileceği gibi sanık veya şüpheli haricinde üçüncü bir kişi hakkında da uygulanabilmektedir.³²

B. Yakalama ve Gözaltına Alma Tedbirleri

Bu tedbirlerin tanımına başlamadan önce amaçlarından bahsedilmesi gereklidir. Söz konusu tedbirlerin ceza muhakemesi kapsamında düzenlendiği dikkate alındığında amaç kısmının tanımlanmasına ceza muhakemesini de eklemek gerekecektir.³³ Ceza muhakemesi toplum barışının sağlanması amacıyla maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlamak ancak tüm bunları insan hakları ihlallerine yol açmadan yapmaktır.³⁴ Buna mukabil koruma tedbirlerinin amacı da yapılan soruşturmanın ve kovuşturmanın delil elde ederek ve delillerin muhafazasını sağlayarak sağlıklı şekilde ilerlemesini sağlayarak netice itibarıyla verilecek hükmün salt kâğıt üstünde kalarak infaza elverişsiz olması durumlarının önüne geçmektir.³⁵

5271 sayılı CMK ile 1412 sayılı CMUK yakalama ve gözaltı kavramları bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Şöyle ki 1412 sayılı CMUK döneminde kişi yakalanmakla birlikte aynı zamanda gözaltına alınmış sayılıyordu. Ancak 5271 sayılı CMK'ya göre bu iki tedbir birbirinden ayrılmıştır. Yakalama tedbiri için ayrı şartlar ve düzenlemeler mevcut iken gözaltı tedbiri için gerekli şartlar ve düzenlemeler ayrıdır.³⁶

³² Centel Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, Beta Basım, İstanbul, 1992, s. 1-2.

³³ Şahin İlyas, Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 38.

³⁴ Karakehya Hakan, "Ceza Muhakemesinin Amacı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 65, Sayı: 2, 2007, s. 125.

³⁵ Kuzu Burhan, "Türk Anayasa Hukukunda ve Muhtelif Kanunlarda Yakalama Müessesesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 51, Sayı: 1-4, 1985, s. 138.

³⁶ Şahin Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 268.

Teoride nu tedbirler amaç değil bir amaçtır. Bu tedbirler ile amaçlanan kişinin cezalandırılması değil yalnızca yürütülen bir soruşturma veya kovuşturmanın etkili ve sağlıklı şekilde sonuçlandırılabilmesi için alınan tedbirlerdir. Ancak yasa koyucu her ne kadar bu tedbirleri bir ceza olarak görmese de yapılan kovuşturma sonucunda ortaya çıkan sonuç cezadan kişinin gözaltında kaldığı sürenin mahsubu düzenlemiştir.³⁷

Yakalama kavramı TDK'da "*Sanığın yargıç kararı olmaksızın hürriyetinin kısıtlanmasını doğuran koruma önlemi*" olarak tanımlanmaktadır.³⁸ Bu ifade doğrudur ancak kısmen eksiktir. Zira yukarıda da belirtildiği gibi yakalama tedbiri sadece sanıklar hakkında değil, şüpheliler hakkında da uygulanabilir. Yakalama tedbirinin amacı, ceza muhakemesinin doğru ve etkili bir şekilde ilerlemesidir.³⁹

Yukarıda da belirtildiği üzere yakalama tedbiri uzak tehlike için ve yakın tehlike için olmak üzere iki farklı durumda uygulanmaktadır. Önleme yakalaması adli yakalamadan farklı olarak mevcut bir suç şüphesi olmaksızın, somut delillere dayanma şartı olmayan, uzak tehlikelerin bertaraf edilmesi amacıyla uygulanan bir tedbir biçimidir. Bu tedbir "*Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği*" madde 4'te tanımlanmıştır.⁴⁰ Önleme yakalaması ile amaçlanan kamu düzeninin sağlanması ve ortaya çıkabilecek tehlikelerin önüne geçilmesidir.⁴¹ Anayasanın 19. maddesinde ve AİHS'nin 5. maddesinde yukarıda da belirtildiği üzere kişi hürriyeti ve güvenliğinden bahsedilmekle birlikte kişilerin temel hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılması sebeplerinden biri de tehlikenin önlenmesi olarak sayılmıştır.⁴²

³⁷ Centel Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, Beta Basım, İstanbul, 1992, s. 6.

³⁸ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 13/12/2021.

³⁹ Özbek Veli Özer, CMK İzmir Şerhi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, (Şerh), s. 314.

⁴⁰ 8197 sayılı Yönetmelik, RG: 01.06.2005- 25832.

⁴¹ Şahin İlyas, Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 32.

⁴² Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 317.

Adli yakalama ise 5271 sayılı CMK'nın 4. kısmında bulunan "Koruma Tedbirleri" başlığı altında bulunan "Yakalama ve Gözaltı" başlıklı birinci bölümünde düzenlenerek madde 90 ve devamında yer almaktadır. Ayrıca yine bu tedbir türü de "Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği" madde 4'te tanımlanmıştır. Adli yakalama, şartlara ve hukuki duruma göre değişmekle birlikte şüpheli veya sanığın Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltına alınıncaya kadar veya serbest bırakılıncaya kadar geçen sürede özgürlüğünün kısıtlanması tedbiridir.⁴³

Suçla ilişkin olarak yapılan adli yakalama tedbiri için kural olarak bir fiili durumun veya yakalama emrinin olması gereklidir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ve gerekli yakalama kararının alınmasına fırsat olmadığı durumlarda kolluk görevlisi veya herhangi bir resmi sıfatı olmayan herkes tarafından yakalama yapılarak sanığın, şüphelinin veya üçüncü kişilerin hürriyeti kısıtlanabilir.⁴⁴

Gözaltı tedbiri, yakalama tedbiri uygulandıktan sonra gündeme gelen ve suç işlediği şüphe edilen kişinin kural olarak Cumhuriyet Savcısının emriyle kanunda belirtilen süreyle sınırlı olarak özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.⁴⁵ Kural olarak kişi gözaltında tutulduğu süre zarfında ilgili kolluk birimi nezaretinde kalmakla birlikte, kişinin bir yerden bir yere nakli sırasında geçirdiği süre de gözaltında geçirdiği süreye dâhildir.⁴⁶

II. ŞARTLAR VE SÜRELER

Anayasa madde 13 gereği temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması için birinci öncelik kanunla düzenlenmiş olması gereğidir. Koruma tedbirleri 5271 sayılı CMK'da düzenlenmiştir ve bir usul kanunu olan CMK'da kural olarak kıyasa başvurulabilir. Ancak sınırlı ve istisnai

⁴³ Şahin Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 268.

⁴⁴ Öztürk, Bahri, Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sırma Özge, Kırıt Yasemin F. Saygılar, Özaydın Özdem, Akcan Esra Alan ve Erden Efser. Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.444.

⁴⁵ Öztürk, Bahri, Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sırma Özge, Kırıt Yasemin F. Saygılar, Özaydın Özdem, Akcan Esra Alan ve Erden Efser. Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.456.

⁴⁶ İpekçioğlu Aksoy Pervin, "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, s. 1230.

olarak düzenlenen koruma tedbirleri noktasında kıyas yolu düşünülemezdir.⁴⁷ Zira kanunlar normlar hiyerarşisi gereği Anayasaya aykırı olamazlar ve temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması için Anayasa gereği kanunda açıkça düzenlemesi olması gereklidir. Kanuna aykırı olmamak şartıyla kanuni düzenlemenin uygulanış şeklinin gösterilmesi ve detaylandırılması için Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve yönetmelikler çıkarılabilecektir.⁴⁸

Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin Anayasa madde 19'da kişi hak ve hürriyetleri ile ilgili olduğu için sınırlama sebepleri sayılmıştır. Bu madde kapsamında öncelikle herkesin kişi hak ve hürriyetine sahip olduğunun altı çizilmiş devam fıkralarında ise hangi hallerde ve şartlarda bu hürriyetin sınırlandırılacağı düzenlenmiştir. Yakalama tedbiri için suçüstü hali ve gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda istisnai olarak hâkim kararı olmaksızın yapılabileceğine cevaz verilirken asıl olanın hâkim kararıyla yakalama tedbirinin uygulanması olduğu görülmektedir. Gözaltı tedbiri uygulanan kişiler bakımından ise hâkim önüne çıkarılma hakkı ve yakınlarına derhal haber verilmesi hakkı düzenlenmiştir. Yakalanan ve gözaltına alma tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin koşullar ve düzenlemeler Anayasa haricinde CMK madde 90 vd. ile PYSK ve YGİY maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir.

Koruma tedbirleri ceza yargılaması ve muhakemesi yönünden bir araçtır.⁴⁹ Daha önce de açıklandığı üzere özgürlüğü koruma tedbirleri vasıtası ile kısıtlanan kişilerin cezalandırılması amaçlanmamaktadır. Asıl amaç ceza muhakemesinin somut gerçeğe ulaşması için delillerin toplanması ve toplanan delillerin muhafazasıyla, yapılan yargılama

---

⁴⁷ Toroslu Nevzat ve Feyzioğlu Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015, s. 216.

⁴⁸ Gözler, Kemal. Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015, s. 125.

⁴⁹ Yenisey, Feridun ve Nuhoğlu Ayşe. Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 313.

sonucunda hükmolunan cezanın infazını mümkün kılarak kâğıt üzerinde kalmasını engellemektir.⁵⁰

Yakalama ve gözaltına alma tedbirleri süreleri kanunda açıkça düzenlenmiş geçici tedbirlerdir. Ceza muhakemesi devam ettiği müddetçe tehlikede olan deliller için ve hürriyetinin kısıtlanması gerekli kişiler için başvurulmaktadır. Daha açık bir ifade ile ceza muhakemesinin ilerlemesinde ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesinde tehlike olduğu durumlarda başvuru koruma tedbirleri, bu tehlikenin devam ettiği süre boyunca uygulanmaya devam edilir.⁵¹

Koruma tedbirlerinin süreli olanları açısından (örneğin gözaltı) kanunda öngörülen sürenin dolmasıyla ortadan kalkar. Bazı durumlarda ise başka bir koruma tedbirine başvurulması mevcut koruma tedbirini ortadan kaldıracaktır. Buna örnek olarak Cumhuriyet Savcısı tarafından gözaltı kararı verilen kişiler hakkında uygulanmakta olan yakalama tedbiri sona erecek ve gözaltı koruma tedbiri başlayacaktır. Gözaltı koruma tedbirinin süresi toplu suçlar açısından ve tekil suçlar açısından ayrı ayrı düzenlenmiştir. Belirtilen sürelerin sona ermesi neticesinde gözaltı tedbiri ortadan kalkacak, kişi ya serbest bırakılacak ya da sulh ceza hâkimi tarafından sorguya çekilerek farklı koruma tedbirlerine hükmedilecektir.

5271 sayılı CMK, 1412 sayılı CMUK'tan farklı olarak yakalama ve gözaltı tedbirlerini farklı tedbirler olarak düzenlemiştir. Ancak 1412 sayılı CMUK'a göre bu iki tedbir birbirine bağlıdır. Daha açık bir ifadeyle 1412 sayılı CMUK'a göre yakalama tedbirine başvurulmakla birlikte otomatik olarak kişi gözaltına alınmış sayılmaktadır. Ancak 5271 sayılı CMK'ya göre gözaltı kararını kural olarak Cumhuriyet Savcısı, istisnai durumlarda ise mülki amirce belirlenecek kolluk amiri tarafından verebilecektir.⁵²

⁵⁰ Şahin İlyas, Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, (Yakalama), s. 41-42.

⁵¹ Tosun Öztekin, "Ceza Muhakemesinde İhtiyat Tedbirleri", İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 1968, ss. 7-22

⁵² Esra Alan, "Güncel Sorunlar Işığında Yakalama ve Gözaltına Alma", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı: 34, 2009, s. 58.

Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin başvurulmasını gerektirecek en önemli husus gecikmesinde sakınca bulunan hal olması ve ceza muhakemesinin sağlıklı şekilde ilerlemesinin tehlikede olmasıdır.⁵³ Yakalama ve gözaltı tedbirinde kişi genellikle yakalama ve gözaltı yapan ilgili kolluk birimine götürülür ve ifadesine başvurulur. Bu durum zaman zaman gece saatlerinde olabilmektedir ve bu nedenle yakalanan ve gözaltına alınan kişi geceyi götürüldüğü kolluk biriminde geçirmek zorunda kalabilir. Yakalama ve gözaltı tedbirleri kolluğun zor kullanma gücünü gerektirdiği gibi kişinin de hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğurur. Doğal halinde düşünecek olursak pek tabii kişi mesai saatlerinde kendi rızasıyla kolluk birimine veya adliyeye gelerek ilgili konu hakkında ifadesini verebilir. Ancak kişilerin suçtan ve suçla ilgili yapılan ceza muhakemesinin sonuçlarından kaçma risklerinin varlığı nedeniyle bu durum yakalanması ve gözaltına alınması gereken kişilerin ihtiyarına bırakılmamış yargı erkinin zorlayıcı gücünün kullanılarak kişilerin ceza muhakemesinden ve muhakeme sonucu verilecek kararlardan kaçmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar yakalama ve gözaltı kararlarıyla ulaşılması gereken hedefin kişilerin ihtiyarına bırakılmadığı belirtilmiş ise de son yapılan düzenlemelerle kişilere bu yönde nispi de olsa bir ihtiyar hakkı tanınmıştır. Bu duruma ilerleyen paragraflarda değinilecektir.

Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında bireylerin suçlu veya suçsuz olduğuna dair kesin bir hüküm yoktur. Daha açık bir ifade ile yürümekte olan bir ceza muhakemesi varlığı mevcut iken henüz hiç kimse hakkında verilmiş bir hüküm olmadığı gibi hiç kimsenin de suçlu veya suçsuz olduğuna dair kesin bir sonuç mevcut değildir. Ancak kişiler hakkında koruma tedbirlerinin uygulanması için kesin bir karar aranması gerekmesi ihtimalinde hem devam eden ceza muhakemesi için delil toplanması ve toplanan delillerin muhafazası imkânsız olacak hem de yapılan muhakeme sonucunda ortaya çıkacak hükmün infazı için hakkında hüküm verilen kişilere ulaşılması noktasında sorunlar ortaya çıkacaktır. Bu nedenle yasa koyucu koruma

---

⁵³ Toroslu Nevzat ve Feyzioğlu Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015, s. 217.

tedbirlerin başvurulabilmesi için kesin nitelikte değil “görünüşte haklılık” seviyesinde delillerle yetinilmesine izin vermiştir.⁵⁴

Koruma tedbirlerinin uygulanmasında kişinin suçlu olduğu yüzde yüz olarak bilinemediğinden her zaman yanılma payı vardır. Bu durum da yukarıda da belirtildiği üzere kanun koyucu tarafından izin verilen ve katlanılması gereken risk dengesi olarak açıklanabilir. Bu gibi durumlarda uygulanan koruma tedbirinin denetimi için itiraz kanun yolu düzenlenerek “görünüşte haklılık” seviyesinde elde edilen deliller sonucunda hakkında koruma tedbiri uygulanan kişilere bu kararın tekrar denetime sokulması hakkı verilmiştir. Yapılan muhakeme neticesinde yanılma durumunun ortaya çıkması halinde ise kişilerin lehine düzenlenen tazminat hakkı düzenlenmiştir, bu sayede kişiler haklarında uygulanan haksız koruma tedbirleri nedeniyle uğradıkları zararın tazminini isteyebileceklerdir.⁵⁵

Yakalama ve gözaltına alma tedbirinin ölçülülük şartına ilişkin olarak açık bir düzenleme olmamakla birlikte Anayasanın 13’üncü maddesinde temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasında ölçülülük ilkesine uyulması gerektiği belirtilmiştir. Hukuk devletinin bir gereği olarak yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında da ölçülülük şartına ve ilkesine riayet edilmesi gereklidir.⁵⁶ Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında hedeflenen amaçla bağdaşmayan eylemlerden kaçınılması ve yasanın izin verdiği ölçüde kişi hürriyetinin kısıtlanması gereklidir.⁵⁷ Bu çerçevenin dışına çıkılması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacak ve kişilerin hak ihlalleri ile karşılaşmasına neden olacaktır. Yakalama ve gözaltı koruma tedbiri kişilerin hürriyetini sınırlandırdığı için bu koruma tedbirlerinin uygulanmasında telafisi imkânsız zararlar ortaya çıkabilecektir. Kişinin

⁵⁴ Centel, Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1992, s. 9.

⁵⁵ Yurtcan Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 338.

⁵⁶ İnceoğlu, Sibel. “Hak ve Özgürlükleri Sınırlama ve Güvence Rejimi”, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, (Ed: Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2013, ss. 23-52.

⁵⁷ Tezcan Durmuş ve diğerleri, İnsan Hakları El Kitabı, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 691.

özgürlüğünün haksız yere ve ölçüsüz şekilde kısıtlanması durumunda yasal olarak tazminat hakkı doğacak olsa da kişinin kazanacağı tazminat bir sembol olarak kalacak ve kaybettiği özgürlüğünün yerini tam olarak dolduramayacaktır. Bu nedenle yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin uygulanmasında yasanın çektiği sınırlara riayet edilerek ve hukuk devleti olmanın verdiği ölçülülük ilkesinin sorumluluğunu taşıyarak hareket edilmelidir.

Yakalama ve gözaltı tedbirlerinde ölçülülük ilkesi uygulanırken yukarıda bahsedilen ve hürriyetin kısıtlanması neticesinde ortaya çıkabilecek zarar ile ceza muhakemesinin sağlıklı ilerlemesi için gerekli olan zorunluluk arasında denge kurulması gerekmektedir.⁵⁸ Anayasa Mahkemesine göre ölçülülük, uygulanan tedbirin hedeflen amaca elverişli olması ve yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturmanın ilerlemesi için zorunlu olması olarak açıklanmaktadır.⁵⁹

Ölçülülüğün değerlendirmesinde kanun koyucu bazen açıkça sınırları çizmekte ve bazı yasaklar getirmektedir.⁶⁰ Örneğin fiili işlediği sırada on iki yaşını henüz doldurmamış olanlar ile fiili işlediği sırada henüz on beş yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin koruma tedbirlerine muhatap olamayacakları belirtilmektedir. Bu gibi açıkça düzenlenen haller ile geriye kalan diğer hallerde yargı erki ölçülülük ilkesine riayet etmelidir.

Kişilerin yakalanmasından hâkim önüne çıkarılıncaya kadar veya serbest bırakılıncaya kadar hürriyetinin kısıtlandığı süreye gözaltı süresi denir.⁶¹ Adli makamlar yakalanan kişi hakkından yapması gereken işlemleri bu süre zarfında yapmaktadır.⁶² Gözaltına ilişkin süreler Anayasanın 19. Maddesinin 5. Fıkrasında ve 5271 sayılı CMK'nın 91.

⁵⁸ Kunter, Nurullah, Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe, Muhakeme Hukuku Dahı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2010, s. 841.

⁵⁹ AYM, E. 2012/100, K. 2013/84, T. 04.07.2013, RG: 02.08.2013- 28726.

⁶⁰ Öztürk, Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008. s. 541.

⁶¹ Parlar, Ali, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s. 156.

⁶² Baytaş Abdullah Batuhan, "6638 Sayılı Kanun İle PYSK ve CMK' da Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 74, Sayı: 2, 2015, ss. 29-47.

maddesinde düzenlenmektedir. Bu düzenlemelerle amaçlanan kişinin en kısa sürede hâkim önüne çıkartılması ve gözaltı sürelerinin uzamasının engellenmesidir.⁶³ Kişilerin belirlenen süre zarfında hâkim karşısına çıkarılmaması veya serbest bırakılmaması durumunda tazminat isteme hakkı doğacağı gibi bu durum kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunu da oluşturacaktır.⁶⁴

Bireysel işlenen suçlarda Anayasanın 19. Maddesinin 5. Fıkrasına göre gözaltı süresi olağanüstü hal ve savaş halleri dışında kişinin tutulduğu yere en yakın hâkim önüne çıkarılması için gerekli süre hariç olmak üzere en fazla kırk sekiz saat olarak düzenlenmiştir.⁶⁵ Kanun koyucu burada en geç ifadesini de kullanarak üst sınırı belirlemiştir.⁶⁶ 5271 sayılı CMK'ya göre ise gözaltı süresi kural olarak kişinin yakalanma yerine en yakın hâkim huzuruna çıkarılması için geçecek süre hariç olmak üzere yirmi dört saat olarak düzenlenmiştir. Anayasada kişinin hâkim önüne çıkarılması için geçecek süre tanımlanmazken, Anayasadan farklı olarak 5271 sayılı CMK'da kişinin hâkim önüne çıkarılması için geçecek süreyi de düzenleyerek bir sınırlama getirmiştir. Kişinin hâkim önüne çıkarılması için geçen süre bu süreyi aşması halinde gözaltı süresi olan yirmi dört saatlik süreden düşülmesi gerekecektir.⁶⁷ Ancak kişinin hâkim önüne çıkarılması için geçecek sürenin kanunda belirtilen on iki saatlik süreden daha az olması durumunda arta kalan sürenin gözaltı süresine eklenmesi gibi bir durum söz konusu olmayacaktır.⁶⁸ Kanun koyucu burada gözaltına alınan kişi lehine düzenlemelerde bulunmuştur. Sözü edilen bu süreler kişinin gözaltına alınması kararından itibaren değil

⁶³ Turhan Faruk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Asil Yayınevi, Ankara, 2006, s. 212.

⁶⁴ Yıldız Ali Kemal, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 2006, ss. 131-214.

⁶⁵ Öztürk Bahri, Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sırma Özge, Kırıt Yasemin F. Saygılar, Özaydın Özdem, Akcan Esra Alan ve Erden Efser, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 553.

⁶⁶ Şen, Ersan. *Yorumluyorum-V*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 215.

⁶⁷ Öztürk Bahri, Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sırma Özge, Kırıt Yasemin F. Saygılar, Özaydın Özdem, Akcan Esra Alan ve Erden Efser, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 459.

⁶⁸ Ünver Yener ve Hakeri Hakan, *Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 104, Şen Matbaa, Ankara, 2006, s. 106.

kanunda belirtildiği gibi yakalandığı andan itibaren işlemeye başlayacaktır.⁶⁹

Toplu işlenen yani CMK'daki tanıma göre "Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da üç veya daha fazla kişi tarafından işlenen suçlar" bakımından ise hem CMK hem de Anayasa farklı gözaltı süresi öngörmüştür. Bunun sebebi toplu işlenen suçlarda delillerin toplanması ve gözaltına alınan kişiler hakkında uygulanması gereken adli işlemlerin daha fazla süre alması olarak gösterilmektedir. CMK'ya göre normal gözaltı süresi olan yirmi dört saate ek olarak Cumhuriyet Savcısının yazılı emriyle her seferinde bir gün olmak üzere toplam üç gün daha uzatılabileceği düzenlenmiştir, burada dikkat edilmesi gereken kolluk görevlilerinin gözaltı uzatma yetkilerinin olmadığı ve bu yetkinin yalnızca Cumhuriyet Savcısında olduğudur.⁷⁰ Bu durumda Cumhuriyet Savcısının yazılı emriyle uzatılan üç günün de dâhil edilmesiyle toplu suçlarda gözaltı süresi Anayasanın 19. Maddesinin 5. Fıkrasında belirtildiği gibi en çok dört gün olacaktır.⁷¹ Cumhuriyet savcısının emri yazılı olmalı ve her uzatma emri yalnızca bir gün ile sınırlı olmalıdır, tek seferde üç günlük uzatma emri hukuka aykırı olacaktır.⁷²

Çocuklar hakkında yakalama ve gözaltı tedbirlerinin uygulanması açısından CMK'da bir düzenleme yoktur. Öncelikle çocuk deyiminden ne anlaşılması gerektiğine bakılması gereklidir. 5237 sayılı TCK'nın 6. Maddesinde tanımlanan çocuk deyiminden henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi anlaşılması gereklidir.⁷³ Bunun haricinde yakalama ve gözaltına alma tedbirinin düzenlendiği 5271 sayılı CMK kapsamında çocuklara özel bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak öğretilerde bu tanımın

⁶⁹ Karakehya Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s. 278.

⁷⁰ Centel, Nur ve Zafer Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015, s. 344.

⁷¹ Aksoy İpekçioğlu, Pervin. "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, ss. 1215-1254.

⁷² Çulha, Rıfat, Demirci Turgay, Nuhoğlu Ayşe, Yenisey Feridun, Ceza Muhakemesinin Soruşturma Evresindeki Süjeler İçin CMK Cep Kitabı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2015, s. 86.

⁷³ Gölcüklü, Feyyaz, Ceza Davasında Şahıs Hürriyeti (Muvakkat Yakalama Tevkif), Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1958, s. 75.

TCK uygulaması bakımından geçerli olduğu, CMK uygulaması bakımından ayrıca bir tanıma ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.⁷⁴ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 19. Maddesinde çocuklara ilişkin durum düzenlenmiştir. Burada ikili bir ayrıma gidilmiştir. Çocuğun 12 yaşını doldurmamış olması durumunda herhangi bir cezai sorumluluğu olamayacağı için yalnızca kimlik tespiti amacıyla yakalama yapılabilecek, kimlik tespiti yapıldıktan sonra ise derhal serbest bırakılması gerekecektir.⁷⁵ Çocuklar açısından dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise çocuklar hakkında yaş ayrımının yakalama işleminin yapıldığı tarihte değil fiilin işlendiği tarihte yapılması gerekliliğidir. On iki yaşını doldurmamış çocuklar hakkında yakalama ve gözaltına alma tedbirinin sebebi 5237 sayılı TCK'nın 31/1. Maddesidir. Bu madde kapsamında "*fiili işlediği sırada*" lafzına yer verilmiştir. Bu denklemlerle on iki yaşını doldurmamış çocukların ceza muhakemesi mercileriyle muhatap olması engellenmek istenmiştir. Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumluluğu olamayacağına göre yakalanmasını gerektirir bir durum da olmayacaktır. Bu nedenle çocuklar hakkında yakalama ve gözaltı tedbirlerinin uygulanması noktasında tedbirin uygulanacağı tarihe değil, çocuğun fiilin işlendiği tarihteki yaşına bakılması gereklidir.⁷⁶

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SON YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

I. 6638 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİK

Kanunda Cumhuriyet savcısının gözaltı kararı vermesi düzenlenmiş ise de istisnai olarak kolluk amirlerinin de gözaltı tedbirini uygulama yetkileri vardır. 5271 sayılı CMK'nın 91. Maddesinin 4. Fıkrası

⁷⁴ Akbulut, Berrin. "Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, ss. 559

⁷⁵ Akbulut, Berrin. "Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, ss. 578.

⁷⁶ Akbulut, Berrin. "Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013, ss. 561.

“Suçüstü hâlleriyle sınırlı olmak kaydıyla; kişi hakkında aşağıdaki bentlerde belirtilen suçlarda mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri tarafından yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alınma kararı verilebilir. Gözaltına alma nedeninin ortadan kalkması hâlinde veya işlemlerin tamamlanması üzerine derhâl ve her hâlde en geç yukarıda belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet savcısına, yapılan işlemler hakkında bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilir. Kişi serbest bırakılmazsa yukarıdaki fıkralara göre işlem yapılır. Ancak kişi en geç kırk sekiz saat, toplu olarak işlenen suçlarda dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Bu fıkra kapsamında kolluk tarafından gözaltına alınan kişiler hakkında da gözaltına ilişkin hükümler uygulanır” şeklinde düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre mülki amirlerce belirlenecek kolluk amirleri suçüstü hali ve katalog suçların varlığı halinde yirmi dört saate kadar, şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu işlenen suçlarda kırk sekiz saate kadar gözaltına alma kararı verilebilir. Kanuni düzenlemeye dikkat edildiğinde kolluk amirlerince verilen gözaltı kararlarının istisnai olduğu ve sıkı şartları bağlı kılındığı anlaşılmaktadır. Gözaltı süresi sonunda veya işlemlerin tamamlanması durumunda Cumhuriyet Savcısına bilgi verilmesi gerektiği ve verilecek talimatlara göre hareket edilmesi gerektiği düzenlenerek istisna olarak düzenlenen bu durumun kurala dönülmesi açısından Cumhuriyet Savcısı tekrar sürece dâhil edilmiştir

II. 7331 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİK

5271 sayılı CMK'nın Koruma Tedbirleri başlıklı dördüncü kısmının yakalama ve gözaltı başlıklı birinci bölümünde yer alan düzenlemelerin yedi farklı yerinde farklı tarihlerde olmak üzere değişiklikler yapılmıştır. Ancak bu makalede ele alınan özellikle üzerinde durulacak olan değişiklik 08.07.2021 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 7331 sayılı “Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” isimli kanun kapsamında olacaktır.⁷⁷ Bahsi

⁷⁷ 7331 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG: 14.07.2021-31541.

geçen kanun ile 5271 sayılı CMK'nın 94. maddesine ek fıkra olarak üçüncü fıkra eklenmiştir.⁷⁸

Eklenen fıkra, hakkında ifadesi alınmak amacıyla yakalama kararı çıkarılan kişiler hakkında uygulanabilecektir. Yakalama koruma tedbirinin uygulanmasını gerektiren durumlardan biri olan yakalama emri 5271 sayılı CMK'nın 98. maddesinde düzenlenmiştir.⁷⁹ Eklenen fıkranın ilk cümlesinde ifadesi alınmak üzere düzenlenen yakalama emrinden bahsedilmektedir. Bu nedenle ilgili fıkranın uygulanabilmesinin ilk şartı hakkında ifadesi alınmak üzere çıkarılmış yakalama kararı olan bir kişinin varlığıdır.

Eklenen fıkrada belirtilen bir diğer şart ise yakalamanın mesai saatleri dışında yapılması gerektiğidir. Kanun koyucunun bu düzenlemeyi getirmesinin bizce en büyük nedeni bu şarttır. Mesai saatleri dışında yakalaması yapılan kişilerin, haklarında çıkarılan yakalama kararının amacı yakalanan kişinin ifadesine başvurulmasıdır. Mesai saatleri dışında bu ifadeyi alacak olan hâkim ve savcıların adliye olmamaları nedeniyle ilerleyen paragraflarda değinilecek olan istisna seçenekler getirilmiştir. Eklenen bu fıkra ile yakalaması yapılan kişinin özgürlüğü kısıtlanmaması için seçenekler sunulmuştur. Bu fıkra eklenmeden önce olması gereken, mesai saatleri dışında yakalaması yapılan kişinin bilgisi nöbetçi Cumhuriyet Savcısına verilecek ve nöbetçi Cumhuriyet Savcısının talimatıyla kişi ertesi gün mesai saatlerinde adliyeye getirilmek üzere gözaltına alınacak ve yakalanan kişi geceyi kollukta nezaretinde geçirerek ertesi gün adliyeye getirilecek ve hakkında yakalama kararı veren adli birim tarafından ifadesine başvurulacaktır. Ancak bu fıkra ile yakalanan kişiye bir seçenek sunulmuş ve nöbetçi Cumhuriyet Savcısına kişinin gözaltına alınıp alınmaması hususunda takdir yetkisi sunulmuştur. Cumhuriyet Savcısı bu takdir yetkisini

⁷⁸ 5271 sayılı CMK'nın 94/3 fıkrası: "(Ek:8/7/2021-7331/12 md.) İfadesi alınmak amacıyla düzenlenen yakalama emri üzerine mesai saatleri dışında yakalanan ve belirlenen tarihte yargı mercii önünde hazır bulunmayı taahhüt eden kişinin serbest bırakılması, Cumhuriyet savcısı tarafından emredilebilir. Bu hüküm her yakalama emri için ancak bir kez uygulanabilir. Taahhüdünü yerine getirmeyen kişiye, yakalama emrinin düzenlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından bin Türk lirası idari para cezası verilir."

⁷⁹ Aldemir Hüsnu, "Yakalama Emri ve Nedenleri ile İnfaz Usulü", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı: 50, 2010, s. 99.

kullanırken durumun ve şartların gereklerini değerlendirecektir, bu hususa ilerleyen paragraflarda değinilecektir.

Yapılan düzenlemede bulunan bir diğer şart ise yakalanan kişinin belirlenen tarihte yargı mercii önünde bulunmayı taahhüt etmesidir. Bu şart kapsamında yakalanan kişinin hangi tarihte yargı mercii önünde bulunması gerektiği düzenlenmemiştir. Ancak yakalanan kişinin öncelikle yargı mercii önünde hazır bulunma şartını peşinen kabul etmesi gerekir. Bu şartın yakalanan kişi tarafından kabulü halinde devamında düzenlenen aşamalara geçilebilecektir. Yakalanan kişinin bu şartı kabul etmemesi durumunda eklenen fıkra öncesinde uygulanan usulün aynen uygulanarak yakalanan kişinin yakalama kararını veren yargı mercii önüne çıkarılmak üzere hakkında gözaltı kararı verilmesi durumu ortaya çıkabilecektir. Önceki paragraflarda da belirtildiği gibi yakalanan kişinin ifadesine başvurulması zarureti sonucunda çıkarılan bir yakalama kararı mevcuttur ve yakalanan kişiden yargı merciinin isteği ifadesine başvurulmasıdır. Yakalanan kişiye ulaşılamaması durumlarında başvuru ifadesi alınmak amacıyla yakalama emri kararı kendisine ulaşılamayan kişinin kolluk marifetiyle yakalandığı yerde ilgili yargı merciine getirtilerek ifadesine başvurulması amacını taşımaktadır. Bu karar verilmezden önce yakalanan kişiye tebligatlar vasıtasıyla çağrı kâğıtları gönderilmiş ve bu tebligatlar bila tebliğ yargı merciine dönmüş olabilir. Kişiye tebligat yapılamamasında zaman zaman kişinin kusurlu olmaması gibi durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kişinin adresi değişmiş ve bu değişiklik adres kayıt sistemine henüz düşmemiş olabilir. Kişiye çıkarılan tebligat, tebliğ memuru tarafından usulüne uygun olarak tebliğ edilmemiş olabilir. Tüm bu durumlar göz önüne alındığında yakalanan kişiye kanun koyucu tarafından bir şans verilmek istendiği görülmektedir. CMUK'tan farklı olarak 5271 sayılı CMK'da gıyabi tutuklama kararı kaldırılmış ve gıyabi tutuklama kararının sakıncalarını ortadan kaldırmak amacıyla yakalama emri koruma tedbiri düzenlenmiştir.⁸⁰ Yakalanan kişilerin tutuklanacağına ilişkin "ön karar" diyebileceğimiz durum ortadan kalktığı için yakalanan kişi hakkında

---

⁸⁰ Bayraktar Köksal, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Yer Alan Koruma Tedbirlerine Genel Bir Bakış", Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 32, 2005, s. 2864.

yakalama emri dışında hürriyeti kısıtlayıcı bir karar yoktur. Bu nedenle kanunda belirtildiği şekilde taahhütte bulunan kişinin serbest bırakılması gündeme gelebilecektir.

Yukarıda sayılan şartların varlığı halinde artık karar verme yetkisi Cumhuriyet Savcısındadır. Kanun koyucu burada emredici bir ifade kullanmayarak Cumhuriyet Savcısına takdir yetkisi tanımıştır. Cumhuriyet savcısı durumun şartlarını göz önüne alarak kişinin serbest bırakılmasına veya gözaltına alınarak mesai saatlerinde yakalanan kişinin adli mercide hazır edilmesini emredebilir. Hiç şüphesiz Cumhuriyet Savcısı bu kararı verirken yakalama kararı veren adli merciinin bu kararı hangi fiile yönelik verdiğine, yakalanan kişinin dosyadaki sıfatının ne olduğuna, söz konusu ceza muhakemesinin hangi suç kapsamında yapıldığına, suçun kanunda düzenlenen yaptırımının ağırlığına, yakalanan kişinin belirtilen tarihte adli mercide hazır bulunacağı taahhüdündeki beyanlarının samimi olup olmadığına yönelik muhakemede bulunarak takdir yetkisini kullanacaktır. Bilindiği üzere Cumhuriyet Savcısının 5271 sayılı CMK kapsamında takdir yetkisi istisnai, asıl olan ise kovuşturmanın mecburiliğidir.⁸¹ Ancak burada genel anlamda bir takdir yetkisinden bahsedilmemektedir. Zira bu düzenleme kapsamında Cumhuriyet Savcısı tarafından verilecek bu karar ceza muhakemesinin ilerlemesine yönelik olarak taraflar üzerinde hukuki değişikliğe yol açacak doğrudan bir işlem değildir. Yine kanun koyucu tarafından açıkça Cumhuriyet Savcısına takdir yetkisi verilmiştir.

Düzenlemenin devamında bu hükmün her yakalama kararı için yalnızca bir defa uygulanabileceği belirtilmiştir. Madde metninde açıkça belirtilmese de bu sözü edildiği şekilde kişinin aynı yakalama emri kapsamında tekrar yakalanması durumu, kendisine daha önce taahhüdü gereği serbest bırakılma hakkı verilen kişinin taahhüdünü yerine getirmemesi sonucunda tekrar yakalanması şeklinde ortaya çıkabilecektir. Kanun koyucu bu haktan yararlanan kişinin tekrar tekrar aynı haktan yararlanarak ceza muhakemesinin geciktirilmesinin ve düzenlemenin kötüye kullanılmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

---

⁸¹ Öztürk, Bahri; Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti, Ankara, 1991, s. 14.

Fıkranın son cümlesinde ise taahhüdünü yerine getirmeyen kişilere yakalama emrinin düzenlendiği yer Cumhuriyet Savcısı tarafından bin Türk Lirası idari para cezası kesileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemede dikkat edilmesi gereken husus yakalamanın, yakalama kararı veren yargı merciinin yetki sınırları dışında gerçekleşmesi durumunda yakalanan kişinin taahhüdü sonrasında kişinin serbest bırakılmasına karar verilen yer Cumhuriyet Savcısına değil yakalama emrini düzenleyen Cumhuriyet Savcısına yaptırım uygulanma yetkisi verilmesidir. Bir diğer husus ise uygulanacak yaptırım adli para cezası değil idari para cezasıdır. İdari para cezaları idari organlar tarafından verilebileceği gibi Cumhuriyet Savcısı veya mahkemeler tarafından da verilebilmektedir.⁸² Yaptırımın idari para cezası olması nedeniyle itiraz kanun yolu bakımından bu madde kapsamında özel bir düzenleme getirilmemiştir. Ancak genel esaslar çerçevesinde idari para cezalarına yönelik itiraz kanun yolunun uygulanabileceği akıllara gelen ilk seçenektir. Kanun koyucu taahhüdün yerine getirilmemesi noktasında takdir yetkisi vermeyerek emredici bir ifade kullanmıştır. Yakalama emrini düzenleyen Cumhuriyet Savcısının bu yaptırımın uygulanması noktasında takdir yetkisi yoktur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YAKALAMA VE GÖZALTI KARARININ

DENETİMİ VE SONA ERMESİ

I. DENETİM

A. Sulh Ceza Hâkimi Tarafından Denetim

Yakalanan veya gözaltına alınan kişinin hukuk devletinin bir gereği olarak alınan kararların denetlenmesi bakımından bu karara itiraz hakkı vardır. Kanun koyucu 5271 sayılı CMK'nın 91. maddesinin 5. fıkrasında itiraz hakkına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre yalnızca yakalanan veya gözaltına alınan kişi değil kanunda düzenlenen, kişinin eşi, müdafisi, kanuni temsilcisi, birinci veya ikinci dereceden yasal temsilcisi de kişinin derhal serbest bırakılmasını sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi evrak üzerinden ve nihayet

⁸² Can Sibel, "İdari Para Cezası", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), Yıl:7, Sayı:29, Ocak 2017, ss. 407-429.

yirmi dört saat içerisinde başvuruyu reddeder veya yakalananın derhal soruşturma evrakıyla Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verebilir. Kişinin Savcılık huzuruna çıkarılmasına karar verildikten sonra işlemlerin nasıl devam edeceğine ilişkin kanunda açıklık bulunmasa da Cumhuriyet Savcısı tarafından kişi serbest bırakılabileceği gibi sulh ceza hâkimine sorgu için de gönderilebilir.⁸³

Sulh ceza hâkimi yapılan itirazı değerlendirirken somut olayın durumuna göre yakalama ve gözaltı şartlarının mevcut olup olmadığını değerlendirecek ve bu değerlendirme sonucuna göre karar verecektir.⁸⁴ Yakalama veya gözaltı kararına itiraz edilir ve sulh ceza hâkimince bu yönde karar verilinceye kadar kişi serbest bırakılırsa sulh ceza hâkiminin dosyayı işlemsiz iade ederek yapılan itiraz hakkında bir karar vermemesi gerekir.⁸⁵

B. Haksız Yakalama ve Gözaltı Tedbiri Nedeniyle Tazminat

Daha önce de belirtildiği gibi kişiler hakkında yakalama ve gözaltı tedbirlerine hükmedilmesi için kesin nitelikli şartlar değil görünüşte haklılık olarak adlandırılan deliller yeterli kabul edilmektedir. Bunun doğal sonucu olarak her yakalanan ve gözaltı kararı verilen kişiye mahkûmiyet kararı verilmemektedir ve bu nedenle birtakım zararlar ortaya çıkar.⁸⁶ Bu durumda haksız olarak yakalanan ve gözaltına alınan kişilerin uğradıkları zarar ile uygulanan tedbir nedeniyle kaybettikleri hürriyetin tazminini isteyebilmektedirler. Bu zararların tazmini devletten istenir ve talebin haklı olması durumunda devlet tarafından karşılanır bu da hukuk devleti olmanın bir gereğidir.⁸⁷

⁸³ Toroslu Nevzat ve Feyzioğlu Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015, s. 240.

⁸⁴ Özbek, Veli Özer, Doğan Koray, Bacaksız Pınar ve Tepe İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 269.

⁸⁵ Eryılmaz, Mesut Bedri, Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s.563.

⁸⁶ Ünver, Yener ve Hakeri Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.223.

⁸⁷ Şahin, İlyas, Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, S. 417

Kişiler haklarında verilen yakalama ve gözaltı kararlarının yapılan ceza muhakemesi sonucunda haksız olduğunun anlaşılması durumunda bu tedbirlere karşı tazminat davası açabilirler. Bu davalar hukuk mahkemelerinde kural olarak zarara uğrayan kişinin oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde açılır. Kişi uygulanan tedbirler nedeniyle maddi veya manevi tazminat davası açabilir. Dava açma süresi karar veya hükümlerin kesinleşmesinin kişiye tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleştiği tarihten itibaren bir yıldır. Kanunda öngörülen süreler hak düşürücü sürelerdir, kesilmesi veya durması söz konusu değildir.⁸⁸ Ağır ceza mahkemesi hukukun temel ilkelerini temel alarak açılan bu dava karşısında karar verecektir. Bu kararlara karşı istinaf kanun yolu açıktır.

Devlet haksız koruma tedbirleri nedeniyle ödediği tazminattan dolayı görevin gereklerine uygun hareket etmeyen Hâkim ve Cumhuriyet Savcısına bir yıl içinde rücu eder, ancak kanunda yalnızca Hâkim ve Cumhuriyet Savcısı yönünden düzenleme vardır. Hak ihlalinin kolluk işlemleri nedeniyle ortaya çıkması durumunda kolluğa rücu durumu düzenlenmemiştir.⁸⁹

II. YAKALAMA VE GÖZALTI TEDBİRİNİN SONA ERMESİ

Yakalama tedbirinin sona ermesi, yukarıda da belirtildiği gibi yakalama işlemi yapıldıktan sonra Cumhuriyet savcısının emriyle derhal serbest bırakılarak bu tedbire son verilebileceği gibi yine Cumhuriyet Savcısının emriyle (istisnai kolluk amiri gözaltı kararına yukarıda değinilmiştir) gözaltı koruma tedbirine geçilmesi şeklinde iki farklı durum olarak karşımıza çıkar. Gözaltı tedbirinin sona ermesi ise 5271 sayılı CMK'nın 91. maddesinin 7. fıkrasında ve Anayasanın 19. maddesinin 5. fıkrasında düzenlenmiştir.⁹⁰ Gözaltına alınan kişiler yasa koyucu tarafından belirlenen süreler sonunda Cumhuriyet Savcısı tarafından serbest bırakılabileceği gibi sulh ceza hâkimliğine sevk

⁸⁸ Baytar, Serdal, "Koruma Tedbirlerinden Doğan Zararın Karşılanması", TBB Dergisi, Sayı: 61, 2005, ss. 359-373.

⁸⁹ Öztürk Bahri, Tezcan Durmuş, Erdem Mustafa Ruhan, Sırma Özge, Kırıt Yasemin F. Saygılar, Özaydın Özdem, Akcan Esra Alan ve Erden Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 594.

⁹⁰ Özbek, Veli Özer, CMK İzmir Şerhi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 331.

edilerek sorgusu da yapılabilir. Cumhuriyet Savcısı gözaltına alınan kişinin kanunda belirtilen sürelerin dolmasından önce de serbest bırakılmasına karar verebilir. Yetkili hâkim; soruşturma evresinde en yakın sulh ceza hâkimi olmakla birlikte kovuşturma evresinde gerçekleşen bir gözaltı için kararı veren mahkeme veya hâkimdir.⁹¹ Kanunda belirtilen sürelerin dolması durumunda gözaltına alınan kişinin serbest bırakılması gerekir. Gözaltındaki kişinin serbest bırakılması durumunda serbest bırakma tutanağı hazırlanır ve bir nüshası/sureti serbest bırakılan kişiye verilir. Gözaltı sonrasında sorgu için sulh ceza hâkimliğine sevk edilen kişiler için zorunlu müdafilik durumu mevcuttur. 5271 sayılı CMK'nın 91. maddesinin 7. fıkrasında emredici olarak sorguya çekilen kişilerin müdafisi hazır bulunur düzenlemesi mevcuttur. Bu nedenle özel bir düzenleme karşımıza çıktığından aynı kanunun 150. maddesinde düzenlenen zorunlu müdafiliğe ilişkin şartlar aranmaksızın müdafi hazır bulundurulacaktır.⁹² Müdafinin yokluğunda yapılan sorgu sonucu ulaşılan deliller hukuka aykırı deliller olacağından ilerleyen ceza muhakemesinde kullanılamayacaktır.

Gözaltı tedbirinin sona ermesinden sonra Cumhuriyet Savcısının veya Sulh Ceza Hâkiminin kararıyla serbest bırakılan kişiler hakkında aynı fiile ilişkin *"yeni ve yeterli"* delile ulaşılmadıkça aynı fiile yönelik yeniden yakalama ve gözaltı kararı verilemez. Yeniden yakalama ve gözaltı kararı için *"yeni ve yeterli"* delil elde edilmesinin yanı sıra bu kararı Cumhuriyet Savcısı vermelidir. Yeniden yakalama ve gözaltı tedbirine başvurma durumunda Cumhuriyet Savcısı dışında istisnai olarak kimsenin yetkisi yoktur. Yeniden yakalama ve gözaltı kararı verme tedbiri 5271 sayılı CMK'nın 91. maddesinin 7. fıkrasında ve YGİY madde 18. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Kanun maddesinde sayılan şartların ayrı ayrı gerçekleşmesi yeterli olmayıp tüm şartların birlikte gerçekleşmesi gereklidir.⁹³ Burada düzenlenen istisnai düzenleme yalnızca önceki yakalama ve gözaltına alamaya neden olan aynı fiile

⁹¹ Yenisey Feridun, Kolluk Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015, s. 484.

⁹² Şahin Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 279.

⁹³ Alan, Esra, "Güncel Sorunlar Işığında Yakalama ve Gözaltına Alma", Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 34, Yıl: 4, Haziran 2009, ss. 51-67.

ilişkindir, kişinin serbest bırakılmasından sonra farklı bir fiil için hiç şüphesiz hakkında yeniden yakalama ve gözaltı kararı verilebilecektir.

Hakkında gözaltı kararı verilen kişilere karşı bu tedbirin haksız yere uygulandığının anlaşılması durumunda tazminat hakkına ilişkin düzenlemeden yukarıda bahsedilmiştir. Burada ise hakkında gözaltı kararı verilmiş kişilerin haklarında yapılan ceza muhakemesi sonucunda mahkûmiyet hükmünün ortaya çıkması durumu değerlendirilecektir. Yasa koyucu 5237 sayılı TCK'nın 63. maddesinde mahsup kurumunu düzenlemiştir. Buna göre hüküm kesinleşmeden önce gerçekleşen ve şahsi hürriyeti kısıtlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirilen sürelerin sonuç cezadan indirilmesi düzenlenmiştir. Sonuç cezanın para cezası olması durumunda ise bir günün yüz Türk Lirası sayılarak indirim yapılması düzenlenmiştir. Yasa oyucu burada tek tek koruma tedbirlerini zikretmemiş bunun yerine daha kapsayıcı olacak şekilde şahsi hürriyetin sınırlanması sonucunu doğuran tüm haller demek suretiyle kişinin hürriyetini sınırlayan tüm durumları mahsup müessesesine dâhil etmeyi amaçlamıştır. Bu düzenleme bir tedbir olarak zorunlu şekilde başvuru yakalama ve gözaltı tedbirlerinin kişilere karar verilen sonuç ceza neticesinde sınırlanacak özgürlüklerinden düşülerek kişilere geri ödenmesi, "*hak ve nesafet*" kurallarına uygun olarak denkleştirilmesidir.⁹⁴ Bu da hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

SONUÇ

Ceza muhakemesinin amacı toplumda adaleti sağlamak ve somut gerçeğe ulaşmaktır. Kanunda tanımlanan fiilin işlenmesi ve adli birimlerin suçun işlendiği bilgisine ulaşmasıyla başlayan süreç, kolluk tarafından suç işlediği isnat olunan kişiye ulaşılması, Cumhuriyet Savcısı tarafından soruşturmanın yürütülmesi ve iddianamenin hazırlanması, mahkemeler tarafından yargılamanın yapılarak kovuşturma evresinin tamamlanması ile infaz aşamasına ulaşılması sonucunu doğuran süreci ceza muhakemesinin basit ve kısa bir tanımı olarak niteleyebiliriz. Somut gerçeğin ortaya çıkarılmasında somut delillere ulaşılması olmazsa olmaz

⁹⁴ Özbeke, Veli Özer, Kanbur Mehmet Nihat, Doğan Koray, Bacaksız Pınar ve Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 678.

bir şarttır. Ceza muhakemesi sonucunda dosya kapsamında ulaşılan somut delillere göre karar verilmesi ve gerekçelerin somut delillere dayandırılması gereklidir. Bu nedenle kanun koyucu adli mercilerin delillere ulaşabilmesi adına hükümden önce kişilerin hürriyetlerini kısıtlayabilecek bir takım düzenlemeler öngörmüştür.

5271 sayılı CMK'nın 90 ve devamındaki maddelerinde düzenlenen koruma tedbirleri arasında yakalama ve gözaltına alma tedbirleri çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Her ne kadar bireyin özgürlüğü hukuk devleti ilkesinin gereği olarak esas kabul edilmişse de yine bireylerin güvenliğini sağlamak ve adaletin sağlanması amacıyla ceza muhakemesi kapsamında delillere ulaşılması amacıyla kişilerin özgürlüğü istisnai olarak sınırlandırılması gündeme gelebilmektedir. Anayasa'da açıkça düzenlendiği üzere kişilerin hak ve hürriyetlerinin kısıtlanabilmesi için kanunda açıkça düzenlenmiş olması gereklidir. Bu nedenle kanunda açıkça düzenlenmeyen durumlar haricinde hiç kimsenin Anayasa tarafından güvence altına alınmış hak ve hürriyetleri kısıtlanamayacaktır.

Yakalama ve gözaltına alma koruma tedbirinin nihai amacı suç işlediği isnat olunan veya üzerinde suç şüphesi bulunan kişilerin ele geçirilerek süresi içinde ifadesine başvurulması ve hâkim önüne çıkarılmasından ibarettir. Kişinin ifadesinin alınması ve hâkim önüne çıkarılması yürütülen ceza muhakemesi kapsamında delillerin toplanması amacıyla yapılmaktadır, bu nedenle asıl amaçlanan ceza muhakemesinin sağlıklı şekilde yürütülmesidir. Koruma tedbirlerinin uygulanması ve kişinin ele geçirilmesi yine kişinin kendi menfaatleri doğrultusunda haklarının kendisine tanınması ve savunma hakkının kullanılmasının sağlanması amacını taşımaktadır. Yakalama ve gözaltı tedbirleri gerçekleştirildikten sonra işlem olarak sırada kişinin ifadesi alınması veya sorgu hâkimi önüne çıkarılması gerçekleşmektedir. Bu sırada yakalama veya gözaltı tedbiri uygulanan kişiler kendileri hakkında isnat olunan suç hakkında bilgi sahibi olurlar, kendilerini savunabilirler, delillerini sunabilirler. Bu koruma tedbirleri olmasaydı hukuk devleti olmanın gereği olarak kişinin savunması alınmadan ceza verilemeyeceğine göre birinci seçenek olarak hukuk devleti olmanın gereklerinden taviz verilerek savunması yapılmamış kişi hakkında ceza

muhakemesi yapılacaktır. Bu durum hukuk devleti olmanın gereklerine zarar vereceği gibi kişilerin hukuka olan güvenilirliğini de ortadan kaldıracaktır, dolayısıyla bu seçenek gerçek bir hukuk devletinde söz konusu dahi olamayacaktır. Diğer seçenekte ise kişilerin kendi rızaları ile ceza muhakemesine katılımının beklenmesi olacaktır ki bu durumda da devletin yargı erkinin aciz duruma düşmesine ve adalet mekanizmasının işlemez hale gelmesine sebep olunacaktır. Sayılan bu nedenlerle ceza muhakemesinin işleyişi ve ilerlemesi amacıyla zorunluluk görülen durumlarda kişilerin hürriyetleri kanunda düzenlenen ölçüler sınırında sınırlanarak koruma tedbirlerine başvurulması ve devletin yargı erkinin aktif ve etkin bir şekilde varlığını sürdürmesi gereklidir.

Çalışma kapsamında yakalama ve gözaltı tedbirlerinin şartlarından ve sürelerinden bahsedildi. Bu düzenlemeler kişilerin hak ve hürriyetlerinin sınırlandırılmasında keyfiliğin ve ihmallerin önüne geçilmesi amacıyla gerekli ve zorunludur. Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerini düzenleyen CMK 90 ve devamındaki maddelere zaman zaman eklemeler ve mevcut maddeler üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Hukuk da zaten yaşayan ve zamanın ihtiyaçlarına göre kendisini modernize eden bir kavramdır. Toplumun yapısı zamanla değiştiği gibi toplumun ihtiyaçları da zamanla değişmektedir. Hukuk da doğal olarak bu ihtiyaca cevap vermek zorundadır. Örneğin bir asır öncesindeki toplum yapısı ve ihtiyaçlarını ele aldığımızda günümüzdeki birçok kavramın ve ihtiyacın henüz ortada olmadığını görmekteyiz. Özellikle teknolojinin ve bilimin ilerlemesi sonucunda insanlık ve toplum son yüzyılda büyük değişimler yaşamıştır. Bu değişimi görmek ve kabul etmek gerekir ki hukuk devleti olmanın bir gereği de toplumun adalet duygusunu tatmin ederek adalete olan inancını ayakta tutmak olmalıdır.

Yakalama ve gözaltına alma tedbirine ilişkin değişiklikler ele alındığında 27.03.2015 tarihinde 6638 sayılı kanun 13. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 91. maddesine eklenen kolluk amirine gözaltı tedbiri uygulama yetkisinin verildiği görülmektedir. Bu madde kapsamında kolluk amirine verilen gözaltı yetkisi ikiye ayrılmıştır. Birinci durumda suçüstü halinin varlığı ve kanunda belirtilen katalog suçların varlığı aranmıştır. Düzenlemeden önceki halinde gözaltı koruma tedbiri kararını vermeye tek yetkili Cumhuriyet Savcısı iken bu değişiklik ile kolluk

amirlerine de bu yetki verilmiştir. Burada karşılanmak istenen ihtiyacın ne olduğuna ilişkin bir açıklama görülmemektedir. Örneğin Cumhuriyet Savcısına ulaşılamaması gibi bir ön şarttan bahsedilmemiştir. Soruşturma aşamasında amiri Cumhuriyet Savcısıdır. Bu şekilde bir düzenleme ile Cumhuriyet Savcısının soruşturmadaki etkinliğinin azalması tehlikesi ortaya çıkabilecektir. Kanun koyucu maddenin devam cümlelerinde bu durumun derhal ve her halde belirtilen sürelerin sonunda Cumhuriyet Savcısına bilgi verilerek talimatı doğrultusunda hareket edilmesini düzenlemiştir. Ancak normal şartlarda kişinin yakalanır yakalanmaz durumun Cumhuriyet Savcısına bildirilmesi gerekirken bu bildirimden önce kolluk amiri tarafından gözaltı kararı verilmesine neden olacak sürenin geçmesini açıklayacak bir durum yoktur. Kanun koyucunun burada somut delillerin varlığını ve görünüşte haklılığı güçlü şekilde ortaya koyan suçüstü halini ve katalogta sayılan suçların ağırlığını dikkate alarak kolluk amirlerine bu yönde yetki verdiği düşünülmektedir.

Kolluk amirine verilen gözaltı koruma tedbirini uygulama yetkisinin ikinci hali ise *“şiddet olaylarının yaygınlaşarak kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına yol açabilecek toplumsal olaylar sırasında ve toplu olarak işlenen suçlarda”* olarak karşımıza çıkmaktadır. Kolluk amirlerine bu durumda verilen gözaltı yetkisinin kırk sekiz saate kadar olduğu göze çarpmaktadır. Kanun koyucu tarafından şiddet olayları, kamu düzenini bozacak boyutta toplumsal olaylar ve toplu işlenen suçlar açısından ortaya çıkabilecek toplumsal zararın büyüklüğü nedeniyle olaylara doğrudan müdahale eden kolluk amirlerinin daha hızlı şekilde karar alması ve öngörülen tehlikenin daha hızlı şekilde bertaraf edilmesi amacıyla kolluk amirlerine bu şekilde yetki verildiği düşünülmektedir. Yine bu durumda da soruşturmanın amiri olan Cumhuriyet Savcısına derhal ve en geç belirtilen sürelerin dolmasından önce bilgi verilmeli ve talimatı doğrultusunda hareket edilmesi gereklidir.

Yakalama ve gözaltına alma tedbirine ilişkin diğer değişiklik olan özellikle üzerinde durulacak olan değişiklik 08.07.2021 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 7331 sayılı *“Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* isimli kanun kapsamında olacaktır. Bahsi geçen kanun ile 5271 sayılı CMK'nın

94. maddesine ek fıkra olarak üçüncü fıkra eklenmiştir. Eklenen fıkra, hakkında ifadesi alınmak amacıyla yakalama kararı çıkarılan kişiler hakkında uygulanabilecektir. Yakalama koruma tedbirinin uygulanmasını gerektiren durumlardan biri olan yakalama emri 5271 sayılı CMK'nın 98. maddesinde düzenlenmiştir. Eklenen fıkranın ilk cümlesinde ifadesi alınmak üzere düzenlenen yakalama emrinden bahsedilmektedir. Bu nedenle ilgili fıkranın uygulanabilmesinin ilk şartı hakkında ifadesi alınmak üzere çıkarılmış yakalama kararı olan bir kişinin varlığıdır. Önceki CMUK aksine yeni CMK'da kişilerin tutuklanması amacıyla yakalama kararı kaldırılmıştır. Kişinin tutuklanması amacıyla çıkarılan yakalama kararları kişiye savunma hakkı vermeksizin tutuklanması sonucunu doğurduğundan hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmamaktadır. Ancak soruşturma veya kovuşturma aşamasında tutuklu bulunan kişilerin tahliye edilmesi durumunda, tahliye kararına 5237 sayılı TCK'nın 104/2 maddesi gereği itiraz edildiğinde ve dosya üzerinden yapılan incelemede itirazın kabulüne karar verilmesi durumunda ortada bir tutukluluğun tahliyesinin kaldırılma kararı yani bir nevi tutuklama kararı ortaya çıkacaktır. Sanıkların hazır bulunmaması durumunda ise yakalama kararı çıkarılması gerekecektir. Bu durumda eski CMUK'ta uygulaması olan ancak yeni CMK ile kaldırılan bir durum fiili olarak ortaya çıkacaktır. 7331 sayılı kanun kapsamında eklenen bu fıkra ile yakalamanın yapılması sonrasında bilgi verilen Cumhuriyet Savcısının bu yakalama kararının tutuklunun tahliyesine itirazın kabulü sonucunda çıkarılmış bir yakalama kararı olup olmadığı bilgisine ulaşması gerekmektedir. Aksi halde yakalanan kişi zaten tutukluluktan tahliyeye itirazın kabulü sonucunda hakkında böyle bir yakalama yapıldığını bilebileceği için verdiği taahhüdü yerine getirme ihtimali azalabilecektir. Bu nedenle aynı bilginin nöbetçi Cumhuriyet Savcısında da olması gereklidir. Bunun için de kolluğun kişinin hangi kararlar hakkında yakalama emri çıkarıldığı bilgisine ulaşabilmesi ve nöbetçi Cumhuriyet Savcısına bu bilgiyi iletmesi gereklidir. Yeni CMK gereği her ne kadar tutukluk tahliyesi sonucu itirazı kabul ederek tahliye edilen kişi hakkında yakalama emri çıkarılmış olsa da bu emri çıkaran mahkemenin kişinin yakalandıktan sonra yaptığı

duruşmada yapılan savunma ve ulaşılan delillere göre bu kararından dönerek kişinin tekrar serbest bırakılmasına karar verilebilecektir.

Eklenen fıkrada belirtilen bir diğer şart ise yakalamanın mesai saatleri dışında yapılması gerektiğidir. Kanun koyucunun bu düzenlemeyi getirmesinin bizce en büyük nedeni bu şarttır. Mesai saatleri dışında yakalaması yapılan kişilerin, haklarında çıkarılan yakalama kararının amacı yukarıda belirttiğimiz istisnai durumlar hariç olmak üzere yakalanan kişinin ifadesine başvurulmasıdır. Eklenen bu fıkra ile yakalaması yapılan kişinin özgürlüğü kısıtlanmaması için alternatif yollar aranmıştır. Normal şartlarda mesai saatleri dışında yakalaması yapılan kişinin bilgisi nöbetçi Cumhuriyet Savcısına verilecek ve nöbetçi Cumhuriyet Savcısının talimatıyla kişi ertesi gün mesai saatlerinde adliyeye getirilmek üzere gözaltına alınacak ve yakalanan kişi geceyi kollukta nezaretinde geçirerek ertesi gün adliyeye getirilecek ve hakkında yakalama kararı veren adli birim tarafından ifadesine başvurulacaktır. Ancak bu fıkra ile yakalanan kişiye bir seçenek sunulmuş ve nöbetçi Cumhuriyet Savcısına kişinin gözaltına alınıp alınmaması hususunda takdir yetkisi sunulmuştur. Her ne kadar kanunda yakalanan kişinin derhal Cumhuriyet Savcısına bildirilerek talimatı alınması yönünde düzenleme mevcut ise de uygulamada zaman zaman kişinin yakalanması ile Cumhuriyet Savcısına bilgi verilmesi arasında belli bir zaman geçebilmektedir. Örneğin mesai saatlerinde olmakla birlikte mesai bitimine az bir zaman kala yakalanan ancak bilgisi nöbetçi Cumhuriyet Savcısına mesai saatleri dışında verilen kişiler hakkında bu hüküm uygulanabilecek midir? Kanunda açıkça mesai saatleri dışında yakalanan şeklinde düzenleme mevcuttur. Yakalama kişinin hürriyetinin kısıtlanması fiiliyle başlayacaktır bu nedenle Cumhuriyet Savcısına haber verme saatini yakalama anı olarak kabul edilemeyecektir. Bu yönüyle incelendiğinde bu kişiler hakkında bu madde hükmü uygulanamayacaktır. Ancak kanunun amacına bakıldığında ancak mesai saatleri dışında bilgisi Cumhuriyet Savcısına verilen kişinin bu durumu kendi fiilinden kaynaklanmamaktadır. Bu nedenle bunun sorumluluğu kendisine yüklenemeyecektir. Kanun maddesinin amacının da kişilerin hürriyetinin mümkün olduğunca kısıtlanmaması olduğunu göz önüne

aldığımızda lehe olacak şekilde kişinin bu madde kapsamında yararlandırılması görüneyim.

Yapılan düzenlemede bulunan bir diğer şart ise yakalanan kişinin belirlenen tarihte yargı mercii önünde bulunmayı taahhüt etmesidir. Başka bir ifadeyle yakalanan kişinin öncelikle yargı mercii önünde hazır bulunma şartını peşinen kabul etmesi gerekir. Bu şartın yakalanan kişi tarafından kabulü halinde devamında düzenlenen aşamalara geçilebilecektir. Yakalanan kişinin bu şartı kabul etmemesi durumunda eklenen fıkra öncesinde uygulanan usulün aynen uygulanarak yakalanan kişinin yakalama kararını veren yargı mercii önüne çıkarılmak üzere hakkında gözaltı kararı verilmesi durumu ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle re'sen kişinin serbest bırakılmasına karar verilerek belirlenen tarihte yargı mercii önünde hazır bulunma yükümlülüğüne karar verilemeyecektir. Önceki paragraflarda da belirtildiği gibi yakalanan kişinin ifadesine başvurulması zarureti sonucunda çıkarılan bir yakalama kararı mevcuttur ve yakalanan kişiden yargı merciinin isteği ifadesine başvurulmasıdır. Yakalanan kişiye ulaşılamaması durumlarında başvuru ifadesi alınmak amacıyla yakalama emri kararı kendisine ulaşılamayan kişinin kolluk marifetiyle yakalandığı yerde ilgili yargı merciiine getirtilerek ifadesine başvurulması amacını taşımaktadır. Bu karar verilmezden önce yakalanan kişiye tebligatlar vasıtasıyla çağrı kâğıtları gönderilmiş ve bu tebligatlar bila tebliğ yargı merciiine dönmüş olabilir. Kişiyte tebligat yapılamamasında zaman zaman kişinin kusurlu olmaması gibi durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kişinin adresi değişmiş ve bu değişiklik adres kayıt sistemine henüz düşmemiş olabilir. Kişiyte çıkarılan tebligat, tebliğ memuru tarafından usulüne uygun olarak tebliğ edilmemiş olabilir. Tüm bu durumlar göz önüne alındığında yakalanan kişiyte kanun koyucu tarafından bir şans verilmek istendiği görülmektedir. CMUK'tan farklı olarak 5271 sayılı CMK'da gıyabi tutuklama kararı kaldırılmış ve gıyabi tutuklama kararının sakıncalarını ortadan kaldırmak amacıyla yakalama emri koruma tedbiri düzenlenmiştir. Yakalanan kişilerin tutuklanacağına ilişkin "ön karar" diyebileceğimiz durum ortadan kalktığı için yakalanan kişi hakkında yakalama emri dışında hürriyeti kısıtlayıcı bir karar yoktur. Bu nedenle kanunda belirtildiği şekilde taahhütte bulunan kişinin serbest bırakılması

gündeme gelebilecektir. Ancak burada kanun koyucu tarafından “belirlenen tarih” lafzına yer verilmiştir. Bu tarihin kim tarafından belirleneceği veya ne kadar bir süre öngörülebileceği düzenlenmemiştir. Tarihin belirlenmesinde yakalanan kişinin mi karar hakkına sahip olduğu ya da Cumhuriyet Savcısının mı karar hakkına sahip olduğu açıklanmamıştır. Süre açısından da belirli bir tarihte mi ilgili yargı biriminde hazır olunması gerektiği ya da belirli bir tarihe kadar mı ilgili yargı biriminde hazır olunması gerektiği düzenlenmemiştir. Bu boşluğun yakalanan kişinin sosyal hayatındaki uygun duruma göre ve Cumhuriyet Savcısının onaylayacağı makul bir süre içerisinde yakalanan kişinin ilgili yargı biriminde hazır olmasına karar verilmesi şeklinde doldurulabilecektir.

Yukarıda sayılan şartların varlığı halinde artık karar verme yetkisi Cumhuriyet Savcısındadır. Kanun koyucu burada emredici bir ifade kullanmayarak Cumhuriyet Savcısına takdir yetkisi tanımıştır. Cumhuriyet savcısı durumun şartlarını göz önüne alarak kişinin serbest bırakılmasına veya gözaltına alınarak mesai saatlerinde yakalanan kişinin adli mercide hazır edilmesini emredebilir. Hiç şüphesiz Cumhuriyet Savcısı bu kararı verirken yakalama kararı veren adli merciinin bu kararı hangi fiile yönelik verdiği, yakalanan kişinin dosyadaki sıfatının ne olduğuna, söz konusu ceza muhakemesinin hangi suç kapsamında yapıldığına, suçun kanunda düzenlenen yaptırımının ağırlığına, yakalanan kişinin belirtilen tarihte adli mercide hazır bulunacağı taahhüdündeki beyanlarının samimi olup olmadığına yönelik muhakemede bulunarak takdir yetkisini kullanacaktır. Bu nedenle nöbetçi Cumhuriyet Savcısının sayılan bu durumlara erişebilme imkânı olmalıdır. Bu bilgiler uygulamada mesai saatleri dışındaki nöbet esnasında kolluk görevlilerinden öğrenildiği için kolluk görevlilerinin de en azından sayılan bilgilere ulaşabileceği sistemsel entegrasyona sahip olmaları gereklidir. Kolluk görevlilerinin bu bilgilere ulaşmasının kolaylaştırılması amacıyla sayılan bilgileri ihtiva eden karar örneklerinin yakalama emirlerine ek yapılarak kolluğa müzekkere yazılması hedeflenen amaca büyük ölçüde ulaşılmasını sağlayacaktır.

Düzenlemenin devamında bu hükmün her yakalama kararı için yalnızca bir defa uygulanabileceği belirtilmiştir. Madde metninde açıkça

belirtilmese de bu sözü edildiği şekilde kişinin aynı yakalama emri kapsamında tekrar yakalanması durumu, kendisine daha önce taahhüdü gereği serbest bırakılma hakkı verilen kişinin taahhüdünü yerine getirmemesi sonucunda tekrar yakalanması şeklinde ortaya çıkabilecektir. Kanun koyucu bu haktan yararlanan kişinin tekrar tekrar aynı haktan yararlanarak ceza muhakemesinin geciktirilmesinin ve düzenlemenin kötüye kullanılmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Ancak kişinin elinde olmayan mücbir sebeplerin varlığı durumunda kanunda bir açıklık yoktur. Bu durumda her ne kadar hakkaniyet ilkesi gereği bir hak kaybı olsa da kanun koyucu burada emredici bir hüküm koyduğu için kişinin taahhüdünü elinde olmayan mücbir sebeple yerine getirememesi durumunda da bu haktan tekrar yararlanması mümkün olmayacaktır.

Fıkranın son cümlesinde ise taahhüdünü yerine getirmeyen kişilere yakalama emrinin düzenlendiği yer Cumhuriyet Savcısı tarafından bin Türk Lirası idari para cezası kesileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemede dikkat edilmesi gereken husus yakalamanın, yakalama kararı veren yargı merciinin yetki sınırları dışında gerçekleşmesi durumunda yakalanan kişinin taahhüdü sonrasında kişinin serbest bırakılmasına karar verilen yer Cumhuriyet Savcısına değil yakalama emrini düzenleyen Cumhuriyet Savcısına yaptırım uygulanma yetkisi verilmesidir. Düzenleme çerçevesinde yakalanan kişiye bir hak verilmiştir. Kanun koyucu kişinin taahhüdünü yerine getirmeme riskini göze almaktadır. Bunun karşılığı olarak hakkın kötüye kullanılmaması için bir yaptırımın gerekliliği şüphesizdir. Uygulanacak yaptırım adli para cezası değil idari para cezasıdır. İdari para cezaları idari organlar tarafından verilebileceği gibi Cumhuriyet Savcısı veya mahkemeler tarafından da verilebilmektedir. Yaptırımın idari para cezası olması nedeniyle itiraz kanun yolu bakımından bu madde kapsamında özel bir düzenleme getirilmemiştir. Ancak genel esaslar çerçevesinde idari para cezalarına yönelik itiraz kanun yolunun uygulanabileceği akıllara gelen ilk seçenektir. Kanun koyucu taahhüdün yerine getirilmemesi noktasında takdir yetkisi vermeyerek emredici bir ifade kullanmıştır. Yakalama emrini düzenleyen Cumhuriyet Savcısının bu yaptırımın uygulanması noktasında takdir yetkisi yoktur. Yine bu durumda da kişinin elinde

olmayan mücbir sebeplerin varlığı durumunda kanunda bir açıklık yoktur. Önceki paragrafta her ne kadar hakkaniyetle uyuşmasa da yakalanan kişinin tekrar bu haktan yararlanmaması gerekli iken hakkında uygulanan idari para cezasına itirazı durumunda ve ortaya koyacağı mücbir sebeplerin haklı olduğunun anlaşılması durumunda, kişi hakkında verilen idari para cezasının kaldırılmasına karar verilmesi gereklidir.

Son olarak yakalanan kişinin çocuk olması durumunda kanun koyucu bir ayrıma gitmemiştir. Ancak yakalanan kişinin çocuk olması durumunda kanunda belirtilen taahhüdü vermeye ehil olup olmadığı tartışılması gereklidir. 5237 sayılı TCK'nın 31. Maddesinde belirtilen çocuklara ilişkin cezai sorumluluğun belirlenmesinde her ne kadar on iki yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumluluğu olmadığı belirtilmiş ise de on iki yaşını doldurmuş ancak on be yaşını doldurmamış çocuklar açısından işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması durumunda bu yaş kategorisindeki çocukların da cezai sorumluluğu olmayacağı belirtilmiştir. Cezai sorumluluğun tespiti açısından uygulamada suça sürüklenen çocuklar uzmanlara yönlendirilerek bu yönde bilirkişi raporu alınmaktadır. Düzenlemeye dönecek olursak yakalanan kişinin belirlenen günde adli merci önünde hazır bulunmayı taahhüt etmesi gereklidir. Ancak henüz cezai sorumluluğu bile olup olmadığı tespit edilememiş çocuklardan belirlenen tarihte adli merci önünde hazır bulunmayı taahhüt etmesini ve bu taahhüde bağlı kalmasını beklemek hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacaktır. Yakalanan çocuğun durumuna göre değişmekle birlikte taahhüdün ne anlama geldiğini ve yerine getirilmemesi durumunda karşılaşılabilecek yaptırımın ne olacağını bile bilmesi beklenemeyecektir. Bu ihtimaller göz önüne alındığında çocuklar hakkında idari para cezası yaptırımını hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Akıllara çocuğun velisinin veya kanuni temsilcisinin bilgilendirilerek ondan bu yönde bir taahhüt vermesi ve taahhüdün yerine getirilmemesi durumunda yaptırımın veliye veya kanuni temsilciye karşı uygulanması gelebilir ancak bu ihtimal hukuk devleti ilkeleriyle, suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle ayrıca suçların şahsiliği ilkesi ile bağdaşmayacaktır. Yine sağır ve

dilsizlere ilişkin 5237 sayılı TCK'nın 33. Maddesinde ceza sorumluluğu düzenlenmiştir. Ancak bu kişilere ilişkin de bir ayrıma gidilmemiştir. Sonuç itibariyle çocuklara ile sağır ve dilsizlere yönelik bu maddenin uygulanmasında lehe olacak şekilde belirlenen tarihte adli merci önünde bulunmayı taahhüt etmeleri halinde Cumhuriyet Savcısının serbest bırakma kararı vermesinde bir sakınca yoktur. Ancak taahhüdün yerine getirilememesi durumunda yaptırımın uygulanması açısından yakalanan kişilerin kişisel durumları ve mücbir sebepler göz önüne alınarak Cumhuriyet Savcısına takdir yetkisi verilmesi gereklidir aksi durumda itiraz merciinin bu durumları göz önüne alarak hakkaniyete uygun, hak ve nesafet kurallarını gözetir şekilde kararlar vermesi gereklidir.

KAYNAKLAR

- Akbulut, Berrin. "Ceza Mevzuatında Çocuk ve Çocukların Yakalanması, Gözaltına Alınması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt: 19, Sayı: 2, 2013.
- Aksoy İpekçioğlu, Pervin. "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007.
- Alan Esra. "Güncel Sorunlar Işığında Yakalama ve Gözaltına Alma", Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 34, Yıl: 4, Haziran 2009.
- Aldemir Hüsnü, "Yakalama Emri ve Nedenleri ile İnfaz Usulü", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Sayı: 50, 2010.
- Bayraktar Köksal, "Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda Yer Alan Koruma Tedbirlerine Genel Bir Bakış", Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 32, 2005.
- Baytar Serdal, "Koruma Tedbirlerinden Doğan Zararın Karşılanması", TBB Dergisi, Sayı: 61, 2005.
- Baytaz Abdullah Batuhan. "6638 Sayılı Kanun İle PYSK ve CMK' da Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 74, Sayı: 2, 2015.
- Can Sibel, "İdari Para Cezası", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD), Yıl:7, Sayı:29, Ocak 2017.
- Centel Nur ve Zafer Hamide. Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015.
- Centel, Nur. Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama, 1. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1992.
- Cumhur Şahin, Ceza Muhakemesi Hukuku-I, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Çulha, Rifat, Demirci Turgay, Nuhuğlu Ayşe, Yenisey Feridun. Ceza Muhakemesinin Soruşturma Evresindeki Süjeler İçin CMK Cep Kitabı, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2015.
- Durmuş Tezcan ve diğerleri, İnsan Hakları El Kitabı, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

- Erdoğan Mustafa, "Anayasal-Demokratik Bir Rejimde Özgürlük Ve Güvenlik", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:12, Sayı: 24, Güz 2013.
- Erdoğan Mustafa, *Anayasal Demokrasi*, 5. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2003.
- Erem Faruk, *Diyalektik Açısından Ceza Yargılaması Hukuku*, 6. Baskı, Işın Yayıncılık, Ankara, 1986.
- Ergül Ergin, "Özgürlük ve Güvenlik Dengesi Bağlamında Uluslararası Terörle Mücadele Stratejileri", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVIII, S. 1-2, 2014.
- Ergül Ergin, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Uygulaması*, 2. Baskı, Ankara, Yargı Yayınevi, 2004.
- Eryılmaz Mesut Bedri, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.
- Gemalmaz Mehmet Semih, *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*, 2. B., İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. 1997.
- Genç Mehmet, *İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri: Ulusal ve Uluslararası Temel Mevzuatlar*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, 1997.
- Gölcüklü Feyyaz, *Ceza Davasında Şahıs Hürriyeti (Muvakkat Yakalama-Tevkif)*, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1958.
- Gözler Kemal, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, 5. B., Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014.
- Gözler Kemal, *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, 18. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2015.
- Gözübüyük A. Şeref, Gölcüklü Feyyaz, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ve Uygulaması*, 10. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.
- Hans Heiner Kühne, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri", çev. Veli Özer Özbek, *İzmir Barosu Dergisi*, Sayı: 2, 1993.

- İnceoğlu, Sibel. "Hak ve Özgürlükleri Sınırlama ve Güvence Rejimi", İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, (Ed: Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2013.
- İpekçioğlu Aksoy Pervin, "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri", Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007.
- Kaboğlu İbrahim Özden, *Özgürlükler Hukuku: İnsan Haklarının Hukuksal Yapısı Üzerine Bir Deneme*, İstanbul, Afa Yayıncılık, 1994.
- Kalabalık Halil, *İnsan Hakları Hukuku*, 4. B., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2015.
- Kapani Münci, *Kamu Hürriyetleri*, 5. B., Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1976.
- Karakehya Hakan, "Ceza Muhakemesinin Amacı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 65, Sayı: 2, 2007.
- Karakehya, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.
- Kunter Nurullah, Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 18. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2010.
- Kuzu Burhan, "Türk Anayasa Hukukunda ve Muhtelif Kanunlarda Yakalama Müessesesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 51, Sayı: 1-4, 1985.
- Özbek Veli Özer, *CMK İzmir Şerhi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Özbek Veli Özer, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Öztürk Bahri ve Erdem Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 12. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.
- Öztürk, Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Özaydın Özdem, Alan Esra Akcan ve

- Erden Efser, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.
- Öztürk Bahri; *Ceza Muhakemesi Hukukunda Kovuşturma Mecburiyeti*, Ankara, 1991.
- Parlar Ali, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.
- Şahin Cumhur, *Ceza Muhakemesi Hukuku-I*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Şahin İlyas, *Türk Ceza Yargılaması Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- Şahin, Cumhur. *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Şen, Ersan. *Yorumluyorum-V*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.
- Tahir Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, 3. Baskı, İstanbul, 1955.
- Toroslu Nevzat ve Feyzioğlu Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, 2015.
- Tosun Öztekin. "Ceza Muhakemesinde İhtiyat Tedbirleri", İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, 1968.
- Tunaya Tarık Zafer, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 5. B., İstanbul, Araştırma Eğitim Ekin Yayınları, 1982.
- Turhan Faruk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Asil Yayınevi, Ankara, 2006.
- Turhan Tufan Yüce, "Ceza Yargılaması Hukukunda Zorlayıcı Önlem Teorisi", Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 1980.
- Ünal Şeref, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri*, Ankara, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, 2001.
- Ünver, Yener ve Hakeri Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler*, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Ünver Yener ve Hakeri Hakan, *Sorularla Ceza Muhakemesi Hukuku*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Şen Matbaa, Ankara, 2006.

Yenisey Feridun ve Nuhoğlu Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Yenisey Feridun. Kolluk Hukuku, 2. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2015.

Yıldız Ali Kemal. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Yakalama ve Gözaltına Alma”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, 2006.

Yurtcan Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

<https://sozluk.gov.tr/>.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%223394/03%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-97979%22%5D%7D>.

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

<https://www.resmigazete.gov.tr/>.